

A tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény 58. §-a előírja a Gazdasági Versenyhivatal elnökének évenkénti beszámolási kötelezettségét. E beszámoló a Gazdasági Versenyhivatal 1996. évi tevékenységéről és a versenytörvény alkalmazása során szerzett tapasztalatairól szól.

TARTALOMJEGYZÉK

I. ÁLTALÁNOS TAPASZTALATOK	4
A piaci viszonyok változása	4
Egyes regulált szektorokkal kapcsolatos versenypolitikai tapasztalatok	8
II. A VERSENYFELÜGYELETI ELJÁRÁSOK	13
A generálklauzula alkalmazása	14
A fogyasztók megtévesztésének tilalma	17
A kartellek	20
Az erőfölénnyel való visszaélés	22
A szervezeti egyesülések ellenőrzése	25
A bíróságtól, bírság kiszabására áttett ügy	27
A Versenytanács határozatainak bírósági megtámadása	27
A bírósági felülvizsgálat tapasztalatai	28
Áttekintés a bírságbefizetés helyzetéről	30
III. EGYÉB VERSENYPOLITIKAI TEVÉKENYSÉG	31
Véleményalkotás a versenyt érintő kérdésekben	31
A jogszabály-véleményezési tevékenység	31
IV. EGYÉB INFORMÁCIÓK	35
A nemzetközi kapcsolatok	35
Az ismeretterjesztő tevékenység	36
A hivatal működési feltételei	37
MELLÉKLET	39

I. ÁLTALÁNOS TAPASZTALATOK

Az 1996. év volt az utolsó, amely során a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) az 1990. évi LXXXVI. törvényt alkalmazta. Ezért a GVH 1996. évben végzett tevékenységéről szóló beszámoló még e régi törvény alkalmazási tapasztalatait tárgyalja. Az új versenytörvény (1996. évi LVII. törvény) 1997. január 1-től hatályos.

A beszámoló első részében két témával foglalkozunk. A koncentráció csökkenésének és növekedésének tendenciáit, valamint egyes regulált szektorok szabályozásával kapcsolatos tapasztalatokat tartjuk érdemesnek a kiemelésre.

A piaci viszonyok változása

A rendszerváltás előtti gazdasági struktúrák leépülése és felbomlása (illetve leépítése és felbomlasztása), valamint a magánérdekeken alapuló új struktúrák kialakulása 1996-ban továbbra is párhuzamosan zajlott. Mindkét fajta változás előnyösen is, és hátrányosan is befolyásolhatja a piaci viszonyokat és a versenyt. Az említett folyamatok befolyásolásában jelentős szerepet játszott az állam, de 1996 tekinthető az első olyan évnek, amikor a piaci szerkezetet befolyásoló állami akciók fontossága csökkent és markáns hatások tulajdoníthatók az államtól független tényezőknek.

A koncentráció csökkenésével járó folyamatok

A koncentrációt csökkentő politikák vagy magántulajdonosi piacralépések során a korábbi, mesterségesen létrehozott koncentrált vállalati szerkezet jórészt felszámolódott. Ez a folyamat lényegében befejeződött, ezért az állami politika már 1996-ban sem volt e téren releváns.

1. A pénzügyi szolgáltatások piacán jelentős - és a verseny lehetősége szempontjából kedvező - változások történtek. A korábbiaknál kevésbé koncentrálttá vált a banki tevékenység, a mérlegfőösszegek alapján számított koncentrációs mérőszámok sokkal alacsonyabbak mint néhány éve. Ez főleg a külföldi és a vegyes tulajdonú bankok előretörésének köszönhető, bár némileg közrejátszott benne egyes hazai bankoknál lezajlott portfólió tisztítás is. A szektor természetesen nem egységes, bizonyos területein (külföldi tulajdonban lévő cégek számlavezetése, és a magasabb jövedelműeket megcélzó lakossági betéti szolgáltatások) erős a verseny, más területein továbbra is a verseny hiánya (lakossági és kisvállalkozói hitelezés), vagy gyengébb jelenléte a jellemző.

Hat éve tart a biztosítási szektorban a koncentráció csökkenése. Itt a korábbi monopólium helyén ma számos piaci szereplő tevékenykedik. Ebben a szektorban is a külföldi érdekeltségek megjelenése nyomán következtek be a változások, akár privatizáció révén, akár a privatizációtól függetlenül léptek magyar piacra a külföldiek.

2. A magyar piacot tekintve a verseny erősödése ment végbe azon iparágakban is, ahol a nagy multinacionális vállalatok megjelenésével az adott iparág magyar vállalatai valamilyen regionális, európai szintű vagy világméretű szervezettségű cég működésének részeivé váltak. Ezekben az iparágakban mára a releváns piac földrajzi értelemben nem Magyarország, hanem annál nagyobb terület, Kelet-Európa, Európa, vagy valamilyen még nagyobb régió, esetleg az egész világ. A versengés szereplői nem a magyarországi, egyébként is esetenként csupán részfeladatokat ellátó cégek, hanem a nagy multinacionális vállalatok, amelyek nemzetközi méretekben szervezik meg termelésüket és értékesítésüket. A verseny a piacon viszonylag sok szereplő között folyik, még akkor is, ha a termék gyártása Magyarországon csupán egy vagy néhány üzemben történik. Ilyen iparágak tekinthető például az autóipar, a fényforrások gyártása, a szórakoztató elektronikai, a háztartásvegyipari termékek, a háztartási gépek gyártása, és az élelmiszeripar egyes, főként édesipari termékeinek előállításai. Ezekben az iparágakban a magyar fogyasztók viszonylag nagy számú márkával, bő választási lehetőségekkel és erős versennyel találkozhatnak, annak ellenére, hogy csak néhány magyarországi gyártó van.
3. A mezőgazdasági alapanyagtermelés jónéhány termék esetében erősen elaprózott. E helyzet a 90-es évek elején jött létre, és a magángazdaság kialakulása, elterjedése szempontjából progresszívnek tekinthető. Az elaprózott tulajdoni-, termelési- vagy termékértékesítési szerkezet azonban — az állami szabályozás és politika alkalmazott gyakorlatától függetlenül is — sok termék vagy ágazat tekintetében a hatékonysági, üzemszervezési és méretgazdaságossági megfontolások alapján nem látszik megfelelőnek, ezért bizonyos koncentráció — akár vertikálisan akár horizontálisan — a jövőben törvényszerűnek, gazdaságilag indokoltnak tekinthető.

A koncentráció folyamata

A koncentrációs jelenségek a magántulajdonos piaci érdekei szerintiek, a méretgazdaságosságon, a szervezeti együttműködési igényen, a tevékenységi kör megosztásából eredő gazdaságosságon, a kutatás-fejlesztés költségeinek, forrásainak és eredményeinek megosztásán, a kockázat csökkentésén alapulnak. Mindez az azonos piacon működő cégek közötti integrációt, vagy a beszállító-értékesítő kereskedelmi kapcsolatok helyett vertikális irányú koncentrációt

eredményez. A konglomerátum típusú koncentrációk esetén általában a kockázat csökkentése a motiváció. A koncentrációs tendenciák dekoncentrációs folyamatokkal szembeni megerősödése 1996-ban már egyértelműen tapasztalható volt.

1. A koncentrációs folyamatok egy része valójában az átalakulás első fázisában felbomlott vállalati struktúrák korrekciója, újrendeződése. Ilyen példákat látunk a tejiparban, a cukoriparban, a bőriparban, a konzerviparban, a nyomdaiparban, a papíriparban, ahol az átrendeződés a vállalatok felvásárlását, tevékenységek integrálását, az optimális tevékenységi kör és/vagy méret kialakítását, a szervezeti ésszerűsítést is jelentette. Ebben az értelemben a koncentráció sehol nem volt visszarendező.
2. Igazi és messzire mutató koncentrációs tendencia figyelhető meg a kiskereskedelemben. Itt az elmúlt években gyökeres átalakulás zajlott. Ez az átalakulás 1996-ban olyan mértéket ért el, hogy érezhetővé váltak hatásai. A nagyméretű kiskereskedelmi láncok egyre növelik piaci részesedésüket, és tovább terjeszkednek. A változás a korszerű, versenyképes kereskedelem térhódítását jelenti, amelynek háttérében a működési méretekben rejlő lehetőségek kihasználásán kívül a logisztikai rendszer, a beszerzési politika különbségei is ott vannak. A bevásárlóközpontok terjedése és térnyerése egyértelművé vált. E folyamat is a koncentrációt növelte. Fontos jelenség az is, hogy elmosódnak a kiskereskedelem és a nagykereskedelem közötti határok, megváltozik a kiskereskedelmi vállalatok és a beszállítók viszonya.
3. A kiskereskedelem átalakulásának folyamata Magyarországon 4-5 éve együtt jár az új riválisoktól tartó, a versenyre nem kényszerített korábbi kiskereskedelmi szereplők, és a korábbi gyenge alkupozíciójú partnerekhez szokott beszállítók panaszaiival. A folyamat egészét a verseny létrejötte, erősödése jellemzi. Eddig komolyabb versenykorlátozás, vagy erőfölénnyel való visszaélés nem volt jellemző. A külföldi tapasztalatok alapján azonban számítani lehet arra, hogy a koncentráció következtében nálunk is felbukkannak versenyjogi, versenypolitikai problémák. A nagyszámú kisméretű kiskereskedő tönkremenetele és az ezzel járó egzisztenciális gondok, bizonyos életforma és urbanisztikai változások és kihívások nem szűnnek meg. A koncentráció már a közeljövőben is elérhet olyan fokot, hogy a nagy láncok közötti fúzió esetén a verseny védelme érdekében beavatkozásra lehet szükség. Ugyancsak várható a beszállítóktól, valamint a kisméretű versenytárs kiskereskedőktől származó panaszok erősödése. Az érintettek feltehetően a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést látják a nagy láncok viselkedésében. Természetesen nem

lehet előre látni a konkrét panaszokat és eseteket, a prejudikálásnak pedig még a látszatát is el kívánjuk kerülni. Azt azonban világosan látni kell, hogy amíg a nagy láncok egymással kötött versenyt korlátozó megállapodások nélkül működnek, tényerésük pedig a nagyobb hatékonyságukból fakad, addig nem beszélhetünk a verseny létének csorbulásáról. Épp ellenkezőleg, a verseny következményeiről van szó, amelynek során a fogyasztók a pénzükkkel szavaznak. Ezt a tényezőt különösen fontos figyelembe venni egy olyan kiskereskedelmi szerkezettel rendelkező országban, ahol jellemzőek a nem hatékony méretek és a kényszervállalkozások. (A verseny létének sérelmétől függetlenül a versenyetikai szabályok sérelme minden bizonnyal továbbra is fennáll majd.)

4. Vertikális koncentráció következett be azokban az esetekben, amikor a beszerzési vagy értékesítési piacain vállalatokat vásárolt fel cég, vagy szoros integrációs kapcsolatba lépett korábbi partnereivel. Az eddigi példákban a cégek a beszerzési vagy továbbfelhasználási piacok biztosítását és ezáltal a végső kereslethez való rugalmasabb alkalmazkodást jelölték meg célként. Emellett szinte minden esetben lényeges volt az is, hogy az „integrálón” keresztül a vállalkozás finanszírozása könnyebben oldható meg. Erősödött a vertikális integrációk szerepe az élelmiszeriparban: a hús- és a baromfiiparban (ahol a nemzetközi példákkal ellentétben a feldolgozó cég alapanyag termelő kapacitásokat is vásárolt, hogy az ellátás bizonytalanságát ezzel mérsékelje), a gabona- és a sütőiparban. Egyes hús- és baromfiipari cégek a kiskereskedelemben is érdekeltségeket szereztek. Hasonló folyamatok figyelhetők meg a vegyipar egyes területein, vagy pl. sajtóterméket kiadó vállalkozások vettek nyomdákat az elmúlt évek során.
5. Más típusú koncentrációs megfontolások alapján szerveződnek a Magyarországon is megjelent konglomerátum vállalatcsoportok. A konglomerátum típusú fúziók, integrációk során egymással kapcsolatban nem álló tevékenységek kerülnek azonos tulajdonosi érdekeltségbe. A fő motiváció a többlábon állás, a kockázat és a bizonytalanságok megosztása, vagy éppen a rendelkezésre álló pénzügyi források befektetése, a cég pénzügyi erejének növelése volt (pl. Fotex). A többfajta tevékenységgel foglalkozó konglomerátum jellegű vállalkozások általában rövid idő alatt gyors növekedéssel jöttek létre. Néhányuk azonban a biztonságos többlábon állás megteremtésében sikertelen lett, a piac egy részéről kiszorult, esetleg bukott (pl. Co-Nexus).
6. A gazdaság szereplői között felmerülő és növekvő koordinációs igény nem feltétlenül jár tulajdonosi, irányítási jogot is integráló horizontális vagy

vertikális koncentrációval. A vállalatfelvásárlások, egybeolvadások, vagy egyes vállalati tevékenységek közös vállalatba telepítése csak az egyik lehetséges forma. A koordináció javítása, szorosabbá tétele stratégiai szövetségek, hosszú távú megállapodások, vagy más jellegű együttműködés révén is megvalósulhat. E megállapodások közgazdasági szempontból lényegében azonos jelenségek a fúziós típusú koncentrációkkal, igaz, a koordináció lazább, rugalmasabb formáját képviselik. Természetüknél fogva a versenytörvény versenykorlátozó megállapodásokkal foglalkozó része fedi le őket. A koncentrációs tendenciák e formákban is megjelennek, mind a vertikális, mind a horizontális vállalatközi együttműködésekre vannak példák. Ide sorolható a kiskereskedelmi láncok beszállítókkal egyre szorosabbá váló megállapodásos kapcsolata, a franchise keretében végzett együttműködés, stb.

Egyes regulált szektorokkal kapcsolatos versenypolitikai tapasztalatok

A regulált szektorok témájával már az 1994. évről szóló beszámolómban is foglalkoztunk. Részleteztük és a jogalkotók figyelmébe ajánlottuk a szabályozás(ok) és a versenypolitika közötti fontosabb összefüggéseket. Akkor még nem beszélhettünk tanulságokról, csak várakozásokról és a szabályozásokkal kapcsolatos versenypolitikai szempontokról. Az azóta felgyűlt - sajnos nem mindenben kedvező - tapasztalatok, illetve a kérdés versenypolitikai és nemzetgazdasági, valamint nemzeti versenyképességet befolyásoló jelentősége indokolja, hogy a témára e beszámolóban visszatérjünk. A szabályozás világszerte problémákat vet fel, vitákat kelt, és mivel a problémák egy részére világszerte különböző válaszok születnek, kevés dolog tekinthető jól kipróbálattnak. Az indokolt változások kezdeményezése előtt fontos a helyzet áttekintése, értékelése.

A különleges és kizárólagos jogok adásának a közszolgáltatási kötelezettséggel való kapcsolata, indokoltsága és a tevékenységek szigorú szabályozása az Európai Unióval kötött Társulási Megállapodásban vállalt feladat, teljesítéséről az elmúlt év során beszámoltatták országunkat. Ez a kérdéskör várhatóan stratégiai jelentőségű lesz a csatlakozási tárgyalások során is.

1. A szabályozási rendszerek versenypolitikai jelentőségét egyrészt az adja, hogy a természetes monopóliumot jelentő területeken a szabályozás a versenypolitikai célok megvalósításának eszköze, egyes esetekben a verseny hatásainak illetve a versenyjog előírásainak helyettesítője (például az árszabályozás jórészt arra való, hogy ne engedje meg a monopol ár kialakulását). Másrészt a szabályozás képes az iparághoz tartozó, de

természetes monopóliumot nem jelentő piacokon a versenyt meghonosítani, valamint a természetes monopólium „szomszédságában” lévő versenypiacokon folyó versenyt a monopolizációs törekvésektől és a torzítástól megvédeni. A szabályozásnak tehát fontos versenypolitikai funkciói vannak: helyettesítenie kell a verseny allokációs- és termelési hatékonyságot kikényszerítő szerepét. Úgy tűnik, hogy Magyarországon e funkcióknak nem felel meg maradéktalanul a szabályozás. Mindez az érintett területeken a lehetségesnél gyengébb hatékonyságot jelent, és egyben jóléti veszteségeket okoz a társadalomnak.

2. A közszolgáltatások szabályozása 1996-ban nem változott jelentősen, azt korábban kialakították és egy részük (pl. az árszabályozás a távközlésben) már az elmúlt években is működött. Az energia szektorban a szabályozás részben 1996-ban lépett életbe. A szabályozási rendszerek működésének tapasztalatai megerősítették a szabályok kialakításakor meglévő versenyhivatali aggályokat és kételyeket, valamint újabbakat is felvetettek. Nem töltik be megfelelően versenypolitikai funkcióikat, részleteikben számos, a mintául választott eredeti elméleti elképzelésektől eltérő elem található bennük. Jellemző az is, hogy az elvek nincsenek a részletekig végigvezetve, ami az eredeti elképzelések megvalósulását is csorbítja vagy éppen megakadályozza.
3. Egyes fontos szabályozási elemeket a GVH hibásnak tart. Erre példa a távközlés árszabályozása, amely egy korszerűnek tekintett árszínvonal korlátos (price cap) típusú rendszer, ahol azonban a konkrét paramétereket rosszul állapították meg, így nincs hatékonysági kényszer. Ha figyelembe vesszük, hogy a monopólium mindig monopol árat szeretne meghatározni, és hogy éppen az árszabályozás szerepe az, hogy ennél alacsonyabb árakra kényszerítse, akkor nyilvánvaló, hogy a jelenlegi árszabályozás nem felel meg funkciójának. Tulajdonképpen olyan, mintha nem is létezne, hiszen olyan „korlátozó” kereteket biztosít az árak megállapítására, amelyekbe bőven belefér a monopol ár is. Ez a körülmény hozta létre azt a helyzetet, hogy a MATÁV 1997-es áremelése kisebb mértékű mint amit az árszabályozás megengedne, azaz a monopolárat leszorítani hivatott szabályozott ár magasabb, mint a leszorítandó monopol ár. Érthetetlennek tartjuk, hogy az állam lemondott az árszabályozás felülvizsgálatának — a koncessziós megállapodásban deklarált és a szabályozás elveit és előnyeit nem csorbító — lehetőségéről. (vagy, ha más jellegű, alapos oka volt a felülvizsgálatról való lemondásnak, azt mi nem ismerhettük meg.)

A szabályozás hiányosságát látjuk abban is, hogy előírták ugyan a koncessziós megállapodásban a MATÁV számára a kizárólagos jogosultságként, azaz monopóliumként kapott tevékenységek költségeinek

elkülönítését, ez azonban nem történt meg. Ha meg is történe, csak abban az esetben szolgálna elégséges mértékben a versenypolitikai célok megvalósulását, ha a hálózati költségek és az egyéb költségek szétválasztására, illetve a különböző tevékenységek teljes számviteli elkülönítésére is sor kerülne. Ez a reguláció hatékony működésének, és egyben a közérdekű fogyasztói érdekek érvényesíthetőségének feltétele is.

Így összességében az a helyzet, hogy az árszabályozás nem közvetít hatékonysági kényszert, az a koncessziós tevékenységek nem teljes körére vonatkozik, és a cég nem-koncesszióköteles tevékenységeket is folytatva sem a szabályozóhatóság, sem a GVH által nem átlátható módon képes a keresztfinanszírozás lehetőségével élni.

4. A villamos energia áráról szóló szabályozás szintén problémákkal terhelt. A rendszerben többféle szabályozási koncepció — árszínvonal korlátos, költségalapú, megtérülési ráta típusú szabályozás — keveredik. Ennek következtében egyik rendszer előnye sem tudnak megvalósulni. Az árszínvonal korlátos szabályozásnak az a lényege, hogy hosszabb időszakokra (3-5-10 év) automatikus korrigáló mechanizmus („indexálás”) alapján határozzák meg az érvényesíthető átlagos árszínvonalat. E modellben a regulált vállalatok érdekeltek a hatékonyabb működésben, és nincs szükség permanens költségelemzésre (azt csak a rendszer indításakor vagy korrekciójkor kell elvégezni). A többi szabályozási koncepció elveinek érvényesülése, valamint a szabályozásban bekövetkezett legújabb fejlemények (negyedéves felülvizsgálat) éppen e rendszer lényegét és pozitív jellemzőit küszöbölik ki.

Az energiaszektorban a vertikális szintek egymástól való szétválasztását részben megvalósították. A szétválasztásnak azonban a természetes monopóliumot jelentő infrastruktúrák és tevékenységek versenyre alkalmas területektől és tevékenységektől való elkülönítését, valamint ez utóbbi területeken a verseny meghonosítását kellene szolgálnia. Megítélésünk szerint a leválasztás gyakorlatilag nem járt együtt a verseny e területeken való meghonosításával. Maga a leválasztás részleges maradt, egyrészt, egyes természetes monopóliumnak számító tevékenységek keverednek a többivel, másrészt a keresztfinanszírozási problémákat sem rendezték megnyugtató módon.

5. Az infrastrukturális közszolgáltatások igénybevevői számára sok probléma származik a hálózatfejlesztési hozzájárulások „szabályozásából”. A hálózatok kiépítéséhez a fogyasztóknak olykor tetemes összegekkel hozzá kell járulniuk. Az így létrejött infrastruktúra —a szabályozás szerint — ellenszolgáltatás nélkül átmegy a szolgáltató vállalat tulajdonába. A

szolgáltató vállalatok később természetesen saját vagyonukként kezelik a szóban forgó eszközöket, így például amortizációt is elszámolnak utánuk, és azt érvényesítik áraikban. Ez egyrészt természetes, másrészt állandó zavar forrása, hogy az árakban újra a fogyasztóra terhelik a fogyasztó által fizetett hozzájárulást.

Sok gondot okoz a hálózatfejlesztési kérdések egységes elvek alapján nyugvó rendezésének hiánya (egyszeri belépési díj vagy hálózatfejlesztési hozzájárulás; visszajár a fogyasztónak a befizetés vagy a szolgáltatóé marad; kinek a tulajdonába kerül a kiépített hálózat; min alapul az „ingyenes” tulajdonbaadás előírása; milyen konstrukciókat kell alkalmazni a kötelező, ingyenes vagyonátadás ingyenességének megszüntetése érdekében stb.). Közgazdaságilag, s a verseny szempontjából nincs racionális alapja annak, hogy az egyes rendszereknél (víz, gáz, villany, telefon, távfűtés stb.) gyökeresen eltérő legyen az alkalmazott megoldás, s az legyen az egyetlen indok az eltérésre, hogy az egyes szakmai csoportoknak milyen az érdekérvényesítő képessége.

6. A versenytörvény hatályszabályának, (1. §) az a kitétele, hogy „kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik” azt jelenti, hogy más törvények révén bizonyos magatartások vagy területek kikerülnek a versenytörvény alól. Ha más törvény rendelkezik a piaci magatartás egyes elemeiről, akkor a versenytörvény csak azokkal a magatartási elemekkel kapcsolatban kap szerepet, amelyekről az adott törvény nem rendelkezik sajátos módon. Ilyenformán a versenytörvénytől eltérő piaci magatartási szabály alkotójának felelőssége, hogy ez esetben — a versenytörvény hatálya hiányában — miként törődik verseny szempontjaival, a hatékonysági követelménnyel, a fogyasztói érdekekkel. A Versenyhivatal tehát nem pótolhatja és nem korrigálhatja a regulákat. Ha egy monopólium az államtól — akár szabályozás, akár koncessziós szerződés formájában — engedélyt kapott valamilyen ár alkalmazására, a Versenyhivatal nem marasztalhatja el a monopóliumot ugyanezen árak alkalmazásáért. Ha a szabályozás felhatalmazza a monopol szolgáltatót egyoldalúan előnytelen feltételek kikötésére, akkor a Versenyhivatal ezt legálisan nem akadályozhatja meg, hiába ellentétes az adott magatartás a versenytörvény szellemével.

A versenypolitikai célokat nem vagy nem megfelelően érvényesítő szabályozás a nem regulált piacokra is kihat. Ha nincsenek megfelelő — versenyjogon kívüli — számviteli és egyéb szabályok beépítve a monopóliumokra vonatkozó szabályozásba, a keresztfinanszírozás korlátozását, vagy legalább felderíthetőségét biztosítandó, akkor a

Versenyhivatal még akkor sem tud fellépni a verseny védelmében, ha egyébként ez indokolt volna.

7. A fenti tapasztalatok, jelzések nem csupán önmagukban fontosak. Egyrészt felhívják a figyelmet arra, hogy a távközlés és az energia-szektor, valamint a koncessziós területek szabályozását versenypolitikai szempontok mentén érdemes lenne újra gondolni, másrészt a jelenleg nem szabályozott, de a piac kudarcai miatt szabályozásra szoruló egyéb területek jövőbeli regulációira nézve is tanulságosak lehetnek. A Versenyhivatal, részben a nála lecsapódó ügyek és panaszok alapján ilyen területnek tartja a vízszolgáltatást, a távhőszolgáltatást, a kábeltelevízió szolgáltatást, és bizonyos szempontokból a budapesti taxi piacot, és a tankönyvpiacot is.
8. A versenyt befolyásoló szabályozással vagy annak hiányával kapcsolatban néhány más területen is van tapasztalatunk.
 - Az önkormányzatok szabályozási kompetenciájába tartozó helyi közszolgáltatások egy része egyúttal monopolizált piac is (kommunális szolgáltatások, helyi közlekedés stb.). A helyi szintű szabályozások mögül azonban hiányoznak az egységes elvek, megoldások, aminek következtében vagy meg sem születtek a megváltozott helyzetnek megfelelő helyi rendeletek, vagy nagyok az eltérések a szabályozás tartalmát illetően. Részben erre vezethető vissza, hogy ezeken a piacokon sok az anomália (ld. a GVH versenyfelügyeleti eljárásait, és a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség vizsgálatait a temetkezési ügyekkel kapcsolatban stb.). Mivel az említett tevékenységeknél a kötelező állami feladatellátás és a piac határai folyamatos változásban vannak, ugyanakkor a fogyasztói kiszolgáltatottság a verseny megjelenésével nem feltétlenül csökken, szükség lenne arra, hogy törvényi szinten kerüljenek meghatározásra azok a minimum követelmények, szabályozási elvek, esetleg alkalmazható megoldások, amelyeket az önkormányzati rendeleteknek teljesíteniük kell.
 - Az önkormányzatok államigazgatási, tulajdonosi, vállalkozási döntései sok esetben ugyanolyan jogi formát öltenek, azaz közigazgatási határozatnak tekintik őket. Ennek az a következménye, hogy a tulajdonosi, vállalkozói döntéseket csak ugyanolyan eljárásban — közigazgatási per, alkotmánybírósági megkeresés — lehet megtámadni, mint az államigazgatási jogkörben hozott döntéseket. A versenyfelügyelet szempontjából adott esetben ez azt jelentheti, hogy az önkormányzat vállalkozói minőségében hozott, formailag közigazgatási határozatnak minősülő döntéseiben a versenyjogot sértő elemek csak hosszadalmasabb közigazgatási perben vitathatók, míg más

vállalkozások ugyanezen témákban versenyfelügyeleti eljárás alá vonhatók. Ilyen különbségtétel nem indokolt.

- Az államigazgatási szinten hasonló jellegű gond van a koncessziós szerződések vagy a közhasznú szervezetekkel kötött „közhaszon” szerződések megítélésekor. Nem transzparens, hogy meddig terjed az államot képviselő fél jogi felhatalmazottsága (pl. kiterjed-e az árszint meghatározására, és ha igen, miben áll a felelőssége az ily módon kialakuló árakért), amiből következően az sem egyértelmű, hogy melyek a szerződésből a felekre háruló jogok és kötelezettségek.

Jogalkalmazási szempontból ez oda vezet, hogy nem lehet egyértelműen eldönteni, hogy melyik hatóságnak (esetleg bíróságnak) mikor, meddig terjed a hatásköre, kompetenciája. Ez a tisztázatlanság jelent meg például az autópálya koncessziós szerződések alapján meghatározott úthasználati díjak ügyében is. (Míg ugyanis a GVH nem hozott marasztaló határozatot az útdíjak erőfölénnyel való visszaélésen alapuló vizsgálatában — a koncessziós törvényben meghatározottaknak megfelelően a koncessziós szerződésben érvényesített ármeghatározó jogot nem vitatva — addig az elsőfokú bíróság — magánjogi természetűnek tekintve a koncessziós szerződést — polgári jogi alapon megítélte az ebből adódó útdíjakkal kapcsolatban a szolgáltatás-ellenszolgáltatás közötti feltűnő értékaránytalanságot.)

9. A leírtakkal azt kívántuk érzékeltetni, hogy azokon a területeken ahol bizonyos okok miatt (piaci kudarcok) a magára hagyott piac nem eredményez optimális megoldásokat, ott szabályozásra van szükség, és a szabályozásnak fontos versenypolitikai funkciói vannak. Az sem jó tehát, ha az ilyen területeken nincs szabályozás és az sem, ha van, de nem tölti be megfelelően versenypolitikai funkcióit. Magyarországon mindkét hiányosság előfordul. Jelenleg számos területen nincs szabályozás, máshol pedig a működő szabályozás - bár alapkonceptiója megfelelő - versenypolitikai nézőpontból jogosan bírálható, ezért újra-szabályozásra van szükség.

II. A VERSENYFELÜGYELETI ELJÁRÁSOK

A Versenyhivatalnál 1996-ban az előző éveket meghaladó számú eljárás indult. Az 1995-ről áthúzódó ügyekkel együtt 345 eljárás folyt, amiből 250 eljárás be is

fejeződött. Az összes ügy meghatározó részét a kérelmező kezdeményezte és csak 6 százalékban a hivatal. Az év utolsó negyedében indult ügyek zöme — 95 — áthúzódik 1997-re.

Versenytanácsi határozattal lezárult 167 ügy, 48 esetben (45 határozattal) jogsértést állapított meg a Versenytanács, 18 ügyben megadta az engedélyt a fúzióra, illetve meghatározó befolyásszerzésre, egy esetben pedig megtagadta a kartell mentesítést. A Versenytanács 81 esetben elutasította a jogsértés megállapítására irányuló kérelmet, többségében a megalapozatlanság és a jogsértés hiánya miatt (55 eset), kisebb részben azért mert nem tartozott a hivatal hatáskörébe az elbírálás, illetve más okból (összesen 26 eset). A Versenytanács 19 eljárást szüntetett meg, ebből kilenc esetben a kérelmező visszavonta a kérelmét, hét esetben nem volt engedélyköteles a fúzió és egy esetben a kartell, továbbá két (hivatalból indult) eljárás esetén pedig a vizsgálat alapján nem bizonyosodott be a versenyjog megsértése.

A jogsértést megállapító 45 határozat 111 millió forint bírságot szabott ki, amiből 1997 elejéig 16 határozat emelkedett jogerőre (12,3 millió forint). E jogerős határozatokból 13 esetben fizették be az eljárás alá vontak a bírságot 10,2 millió forint értékben.

Az áremelési szándék előzetes bejelentésére 1996-ban nem érkezett kérelem, mivel a kormány 1996. január 1-jétől nem sorolt terméket e jogintézmény körébe.

A versenytörvény konkrét fejezeteihez kapcsolódóan a következőkben nem számolunk be tételesen az összes marasztaló versenyfelügyeleti határozatról, ezek főbb adatai a függelékben megtalálhatóak. Azokat az akár marasztaló, akár nem marasztaló határozatokat emeljük ki az ügyek közül, amelyekben a jogalkalmazás tanulságai precedens jellegűnek tekinthetők, segítenek a piaci magatartások normáinak tisztázásában, illetve ahol a verseny és a fogyasztók érdekeinek sérelme a korábbiakhoz képest újdonságként jelentkező jogsértő magatartások mentén valósult meg.

A generálklauzula alkalmazása

A versenytörvény 3. §-a olyan általános tilalmi szabályt tartalmazó törvényhely — általában tiltja a versenyszabadságot sértő, a fogyasztók, a versenytársak törvényes érdekeit sértő tisztességtelen piaci viselkedést —, amely jellegéből adódóan csupán kiegészítő módon kerülhet alkalmazásra. Mindaddig nem kerülhet tehát sor a vállalkozó piaci magatartásának eszerinti elbírálására, amíg a törvény konkrét tilalmi alapján is van mód a megítélésre.

1. A Versenytanács az általa vizsgált 20 esetből mindössze négyben hozott marasztaló határozatot a generálklauzulára alapozva. Ebből kétféle ügýtípus érdemel említést a benne felmerülő jelenség miatt. Egyik esetben egy adott szerződéses jogvitán túlnőve, az elmarasztalt vállalkozás valamennyi szerződő partnerével szemben tanúsított eljárása, magatartása tisztességtelennek minősült. Az ügy olyan piacok (a konkrét esetben: számítástechnikai szoftver + folyamatosan frissítendő adatbázis) összekapcsolódására példa, amelyek közül az egyik piac a másik piacon hozott döntés következtében a fogyasztók számára beszűkül, akár monopol piaccá is alakulhat. Az ilyen piaci összekapcsolódás versenypolitikai problémákat is felvethet, egyes jelenségek versenyjogi beavatkozást is igényelhetnek. Ugyanakkor az „első” piacon hozott, de a második piac költségeit is figyelembe vevő, körültekintő döntésekkel a fogyasztóknak is komoly lehetőségük van önmaguk megvédésére, a kiszolgáltatott helyzet elkerülésére. A fogyasztóknak fontos tudniuk, hogy vásárláskor nem elég csupán az alaptermék jellemzőit (minőség, ár) figyelembe venni, hanem lehet, hogy legalább olyan fontos a követő termék, szolgáltatás (például másológép -festék -papír -szerviz, autó -alkatrész -szerviz) jellemzőinek ismerete is. Bár egyes esetekben jogszabályok védik a fogyasztót a kiszolgáltatott helyzetbe kerüléstől (például a tartós fogyasztási cikkek esetén az alkatrész biztosítása jogszabály által előírt kötelezettség), az ilyen védelem azonban csak korlátozott, és a versenypolitikának sem célja, hogy a nem körültekintő döntés következményeitől védje meg azokat a fogyasztókat, akiktől elvárható, hogy az összekapcsolódó piacok hatásait ismerjék, és hosszabb távra szóló beszerzési döntéseiket ennek figyelembevételével hozzák meg.
2. A további két esetben — bár az elsődleges jogsértés nem versenyjogi természetű volt —, a magatartásoknak volt versenyjogi vetülete is. Ebből egyik, a nem szabványos, engedély nélküli termék gyártása, forgalmazása sértette a jogos érdekeket (a Kommers Bandy eset - figyelem nem Brandy!). Sajnos nem egyedi az ezen esetről is tapasztalt jelenség, hogy olyan ismert színkombinációval, betűtípussal, első ránézésre nem is észlelhető — egy-két betűs — elnevezésbeli, vagy külső megjelenésbeli eltéréssel tűnik fel a rosszabb minőségű — esetleg forgalombahozatali engedéllyel sem rendelkező — termék, ami éppen azzal ösztönzi a termékek megvásárlására a szegényebb fogyasztót, hogy a termék megjelenése hasonlít valamely ismert márkához. Sok esetben a fogyasztó maga is tudatában van annak, hogy nem valódi márkacikkről van szó, ez azonban nem jelenti azt, hogy ez a manipuláció az eredeti márkacikk előállítójára ne lenne méltánytalan. Esetenként olyan egyértelműek a különbségek, hogy áruhamisítást sem lehetne megállapítani — tehát nem „szolgai” az utánzás —, azonban egyértelmű, hogy a márkacikk

közismertségét, jó hírnevét használja ki az utánzó, a „potyautas” (aki más erőfeszítéseiből húz hasznot). Ezt az ügýtípust csak a törvény generálklauzulája alapján lehet elmarasztalni. Ha más tettenérhető jogsértés is megvalósul (védjegybitorlás, áru hamis megjelölése, forgalombahozatali előírások megsértése), akkor a jól működő ellenőrzési rendszer, a hatékony szankciók vagy az érdekeiben sértett fél fellépése esetén gátat lehet vetni a durvább jogsértéseknek. A kifinomultabb módszerekkel szembeni fellépés azonban hosszadalmasabb, s nem is egyértelmű a végkifejlet. Nehezen lehet ugyanis egy-egy esetben eldönteni, hogy a verseny természetes jelenségéről van-e szó — a sikeres ötletekkel, a divatos formákkal, a fogyasztók által megkedvelt termékekkel versenyző, azokhoz a jog által nem tiltott mértékig hasonló versenytárs megjelenéséről —, vagy az alkalmazott módszer már átlépi a tisztességesség határait.

3. Szintén más jogszabály — ügyvédségről szóló tvr. — megsértése volt az elsődleges jogsértés az egyik nagy könyvvizsgáló cég elmarasztalásakor is, amely annak ellenére vállalta fel a jogi szolgáltatási tevékenység elvégzését, hogy erre a tvr. értelmében kizárólag ügyvédnek vagy ügyvédi munkaközösségnek van joga. Ezzel kétségtelenül versenyelőnyt szerzett. Felvethető azonban, hogy miért nem az adott jogszabály saját szankciórendszere rendezi el a problémát, továbbá milyen más közérdekekkel indokolható, hogy a jogszabály ilyen szűk személyi kör számára teszi lehetővé adott tevékenység folytatását. A fogyasztók szempontjából elegendő biztonságot jelent, ha az adott tevékenységet ilyen irányú szakképzettséggel rendelkező személy végzi, aki, vagy akinek munkáltatója megfelelő garanciával rendelkezik. A piacon pedig kifejezetten kedvező hatású lehet, ha bővül a potenciális szolgáltatók köre.
4. A marasztaló határozatoknál a jellemző bírság összeg 100-200 ezer forint volt, a könyvvizsgáló cég bírság összege tér el ettől (öt millió forint). E határozatokból egy emelkedett jogerőre 1996 során, melynél a bírságot befizette a vállalkozó. A másik három határozatot megtámadták a marasztaltak.
5. A négy marasztaláson túl további 16 esetben hozott elutasító határozatot a Versenytanács olyan ügyekben, ahol a GVH-hoz fordulók az általános tilalomra alapozták kérelmüket. Ezek közül négy esetben, szerződéses jogvita állt a kérelem háttérében anélkül, hogy kimutatható lett volna a versenytörvény megsértése. Öt esetben a tényállás alapján a versenytörvény I. fejezetébe tartozó jogsértéseket valószínűsített a vizsgálat, melyeknek elbírálása a bíróság hatáskörébe tartozik. Két esetben más törvények megsértése (védjegy törvény, közbeszerzési törvény) volt a

panasz tárgya, melyeknek elbírálására szintén nincs a GVH-nak hatásköre. További öt esetben a sérelmezett magatartást nem találta jogellenesnek a Versenytanács. Összességében tehát, a 16 kérelmet nagyobb részben hatáskör hiánya miatt, kisebb részben jogellenesség híján utasította el a Versenytanács.

Megjegyezzük, hogy az 1997-től hatályos versenytörvény generálklauzulájára alapított kérelmeknél az eljárásra és a döntésre csupán a bíróságnak van hatásköre.

A fogyasztók megtévesztésének tilalma

1. A versenytörvény II. fejezetének 11-13. §-aiban tilalmazott fogyasztói megtévesztések ügyében fordultak legtöbbször a hivatalhoz a sértett felek. Hasonlóan az előző évekhez, az összes marasztaló határozatnak mintegy a fele e fejezetet érintően született. Az 56 határozatból 26 volt marasztaló, 29 elutasító, és egy esetben az eljárás megszüntetésére került sor, mivel a felek megegyeztek és a közérdek sérelme nem indokolta az eljárás hivatalbóli folytatását. Az ügyindítók fele-fele arányban voltak versenytársak, illetve magánszemélyek.
2. A versenytársak által indított és marasztalással végződött 14 ügy közül a reklámmal, illetve más propaganda anyaggal (szórólap, termékismertető stb.) történő megtévesztés dominált, változatos formákat öltve. Több esetben úgy került sor a termék reklámozására, hogy a vállalkozó nem rendelkezett még a forgalomba hozatalhoz szükséges engedélyekkel sem, vagy a valóságtól eltérő, hiányos tájékoztatást adott az áru lényeges tulajdonságairól, így jutva tisztességtelen előnyhöz versenytársaival szemben.
3. A fogyasztói kérelmek közül három ügytípus emelhető ki. A különösen érzékeny lakásértékesítési piacon, ahol az elmúlt években folyamatosan csökkent az új építkezések száma, egyedi konstrukcióval jelent meg a Pusztadomb BIC-HÁÉV Lakásalap Rt.. Reklámtevékenységének beindításakor azonban sem a lakások megépítéséhez szükséges telekkel, sem az építéshez szükséges anyagi fedezettel nem rendelkezett. Ezt részben elhallgatta, illetve hiányos tájékoztatást adott a lakástámogatások feltételeiről. Utólag derült ki, hogy a konstrukcióhoz lakásépítési kedvezmény nem jár. A Versenytanács megállapította a jogsértést, hangsúlyozva, hogy a fogyasztók éppen a lakásépítési forma újszerűsége miatt nem voltak abban a helyzetben, hogy a megtévesztő magatartást felismerhessék, ezért különösen gondos eljárást kellett volna a cégnek tanúsítania.

Az időbeosztásos üdülőhasználat (angol elnevezéssel timeshare), üdülési jog értékesítési eljárásával kapcsolatban több panaszos megkeresés érkezett a hivatalhoz. Az e tevékenységgel foglalkozó cégek erőszakos marketing módszereket alkalmazva toboroztak ügyfeleket, kihasználták az üdülési szokások megváltozásából adódó nagyobb lehetőségeket, valamint az új üdülési konstrukció ismeretlenségét, nehezen átlátható voltát. Az úgynevezett bemutató előadásokon próbálták megnyerni reménybeli vásárlóikat, hangsúlyozva, hogy a „kedvező” ajánlat, a nagy árengedmény lehetősége csak azonnali döntés esetén érvényes. Ezáltal a fogyasztónak nem volt ideje, módja az alapos mérlegelésre, átgondolásra, a különböző lehetőségek közötti összehasonlításra. A hazai viszonyok között külön sajátosság, hogy nem csupán az üdülőhasználati jog értékesítése történik, hanem kombinálódik tőkegyűjtéssel (részvény eladással) is. Ez olyan elem, ami a tőkepiacon járatlan vevőnek további, számára ismeretlen kockázatokat okoz. Az évek óta fennálló szabályozatlan piaci viszonyok és a vállalt jogközelítési kötelezettség miatt, a kormány ebben az évben várhatóan rendezi e tevékenységek jogszabályi háttérét. Az Európai Unió Tanácsa irányelvének fontosabb rendelkezései, követelményei olyan információ közzétételét teszik majd kötelezővé a szervezők számára, amelyek elősegítik, hogy csökkenjen az eladó és vevő közötti információs aszimmetria, a fogyasztó a döntése szempontjából lényeges körülményeket pontosan megismerhesse, azok a szerződések részévé váljanak, és egyoldalú elállási jogot is biztosít a fogyasztó részére. A szabályozás során külön figyelmet kell majd fordítani arra, hogy a részvényjegyzés, vásárlás jól elkülönüljön az üdülési jog vételétől, hiszen ezek összekapcsolása módot adhat a szervezőknek arra, hogy az elállási jog gyakorlását meggyúsítsák.

Változatlanul nagy népszerűségnek örvendenek a vásárláshoz kötött nyereményjátékok, amelyek napjainkban már az eladási módok részévé váltak. Az okok között említendő a lakosság nyerési vágyán túl a vállalkozó cégek ötletessége is, amely azonban nem mindig párosul tisztességes magatartással. A Versenytanács a fogyasztót megtévesztő ügyek közül a legmagasabb bírságot — 10 millió Ft-ot — a Top-Trading Hungary Kft.-vel szemben szabta ki. Az azonos tulajdonosú vállalkozásokat (Biotonic Kft., Euro-Direct Service Kft., Royal Ambassador Kft.), akik évente közös nyereményjátékokat szerveznek, a Versenytanács ismétlődően megtévesztő marketing módszereik miatt már több ízben elmarasztalta, hangsúlyozva a fogyasztókkal szemben tanúsított különösen veszélyes magatartásukat.

Az olimpia évéhez kötődően szervezte a Coca-Cola Amatil Hungary Kft. a „Hajrá az Aranyért” és az „Aranyláz” nyereményjátékait. A Versenytanács a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartásnak minősítette az üdítőitalok lezárását szolgáló kupakok átvilágíthatóságát, és 5 millió Ft bírságot szabott ki. A cég a döntést tudomásul vette és a kiszabott bírságot megfizette.

4. Két eljárást indított a hivatal fogyasztómegtévesztés ügyben, a Versenytanács mindkettőben megállapította a jogsértést. A növénytermesztéssel és értékesítéssel foglalkozó Holland Bakker Kft. csomagküldő szolgáltatás keretében értékesített szaporítóanyagokat, növényeket, amelyek nem feleltek meg a fajtaminősítési kritériumoknak, sőt hiányos és pontatlan kezelési útmutatókban adtak növényápolási szaktanácsokat. A vásárlói panaszokat hosszadalmasan intézték, diszkriminálva azokat a fogyasztókat, akik visszatérően éltek reklamációs jogukkal. A céget 1 millió forintba bírságolta a Versenytanács, egyidejűleg eltiltva e magatartás további folytatásától. A Fővárosi Bíróság a tényállás megítélését elfogadta, és a bírságot 700.000 Ft-ra mérsékelte, amit a vállalkozó tudomásul vett és befizetési kötelezettségének eleget tett.
5. Az elutasított kérelmek közül 8 esetben bebizonyosodott, hogy az polgári jogi vita tárgya, ezért a bíróság rendelkezik kizárólagos hatáskörrel a kérdés eldöntésében. Nyereményakciós ügyben 4 esetben utasította el a kérelmet a Versenytanács, ebből három a Pepsi Szám Mánia akcióját érintette, ahol megállapítható volt, hogy a vállalkozó eleget tett a szerencsejátékokra vonatkozó törvény előírásainak. Az ügyek egy részében a sérelmezett magatartás a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség kompetenciáját érintő volt, további két esetben igényérvényesítési határidőn túli volt a kérelem. A pénzügyi szolgáltatásokat érintően 5 esetben — részben a pénzügyi törvény kompetenciája miatt, részben pedig a versenyjogsértés hiánya miatt — került elutasításra a kérelem.
6. A fogyasztók megtévesztése miatt a Versenytanács 26 marasztaló határozatában 40,2 millió Ft bírságot szabott ki. A legkisebb bírság — jelképesnek szánt — ezer forint, a legmagasabb 10 millió Ft volt. A korábbi évek bírság összegeivel szemben ezek mérsékeltebbeknek tekinthetők, arányban a jogsértések súlyosságával. A marasztaló határozatok közül február közepéig 9 jogerőre emelkedett 9 millió Ft kirótt bírsággal, ebből hat eljárás alá vont már befizette a bírságot (6 millió Ft-ot), három marasztalt még hátralékban van.

A kartellek

Az 1996-ban hatályos versenytörvény tiltotta a versenytársak közötti versenykorlátozó megállapodást, magatartást (horizontális kartell), valamint a szállító-továbbeladó viszonylatában a versenykorlátozó továbbeladási ár megkötését (a vertikális versenykorlátozás egy fajtája). A kartell szabályok alapján nem csupán a tényleges, megvalósult versenykorlátozás, hanem a versenykorlátozás lehetőségét magában hordozó megállapodások is tiltottak. Ez módot ad a versenyhatóságnak a preventív fellépésre is.

1. Az év folyamán hivatalból indított, átfogó vizsgálat (6 versenytanácsi határozat) foglalkozott a sörpiac versenykorlátozó megállapodásaival. A sörpiac azért igényel külön odafigyelést, mert a piaci helyzet (a termék viszonylag homogén, a piaci struktúra oligopol jellegű, a kereslet stagnáló, csökkenő, az import minimális), objektíve megteremti az ösztönözöttséget a versenykorlátozó megállapodásokra. A konkrét ügyekben a közös tulajdonosi irányítás alá tartozó Kőbányai és Kanizsai Sörgyárak öt regionális kft-ből álló közös forgalmazási hálózata, valamint a szintén azonos tulajdonos által irányított Soproni és Martfűi Sörgyárak közös nagykereskedője szerződéskötési gyakorlatának feltárása volt a vizsgálat tárgya. (A vizsgálat kiterjedtségét jelzi, hogy összesen 240 vállalkozás volt szereplője az ügyeknek, és a négy sörgyár adja a hazai sörértékesítés 58,6 %-át.) A nagykereskedelmi tevékenységet végző kft-k általános szerződési feltételek alapján állapodtak meg a velük szerződő további nagykereskedőkkel, illetőleg a nagyobb forgalmat lebonyolító kiskereskedőkkel. E típusszerződéseknek azt a pontját, amely kimondja, hogy a sörgyárak értékesítési kft-inek nagykereskedelmi árainál olcsóbban nem forgalmazzák a viszonteladók a termékeket, a Versenytanács a kartell tilalomba ütköző megállapodásnak értékelte. A megállapodások a formát tekintve a továbbeladási árak megkötését jelentették, tartalmilag azonban a nagykereskedők, mint versenytársak közötti árkartellnek is tekinthetők. A bírság meghatározásakor figyelembe vette a Versenytanács azt, hogy az ármegkötés tényleges versenykorlátozó hatása, az azonnali eljárás miatt, nem volt kihasználható és a verseny veszélyeztetése kismértékű maradt. Ezért mind a Kőbányai Sörgyár öt regionális értékesítési kft-jét, mind a másik két gyár kft-jét egyenként 500 ezer forint, míg az érintett továbbeladókat (összesen 240-et) egyenként jelképes 1000 Ft bírsággal sújtotta, így mindösszesen 3 millió 240 ezer forint büntetést szabott ki, egyúttal a versenykorlátozástól eltiltotta a vállalkozókat. E határozatok mindegyike jogerőre is emelkedett és a bírság nagyobb részét befizették.
2. Két kérelem érkezett 1996-ban a kartell tilalom alóli mentesítésre. Egyik esetben a mentesítést a Versenytanács nem adta meg, a másik esetben

pedig azt állapította meg, hogy valójában nincs szó versenyt korlátozó megállapodásról. Az ügyek azonban tanulságosak.

Egyik ügyben a Hajdú-Bihar megyei Kereskedelmi és Ipari Kamara kért mentesítést a gépjárművezetőképzésre vonatkozó, általa kiadni tervezett minimál díjak érvényesítésére. A mentesítést a Versenytanács nem adta meg, mert egyrészt a Kamara nem kérhetett ilyent, másrészt az érintett vállalkozói kör egyöntetűen nem is kívánt ilyen megállapodást kötni. E kérelem kapcsán több elvi probléma is terítékre került. Egy részüket már megoldja az 1997. január 1-től hatályos új versenytörvény (egyesületek, kamarák eljárásjogi kezelhetősége a kartelljogban), másrészt azonban jelzik, hogy a kamara mint köztestület, — akár egyes tagjai ellenében is — az élére állhat olyan törekvéseknek, amelyek a tagok közötti verseny csökkentését tűzik ki célul. A versenykorlátozó törekvések a kamarákon kívül megfigyelhetők még a különböző érdekképviseleti szervezetek, szakmai szövetségek tevékenységében is.

Az olyan piacokon, ahol viszonylag homogén a termék vagy szolgáltatás, s a piacralépés és a piacról való kivonulás sem tekinthető nehéznek, a versenytársak száma behatárolható, a kereslet stagnáló vagy csökkenő és éles a verseny, ott nagy a készletelés a verseny korlátozására. Az egyik kézenfekvő ötlet erre az árkartell létrehozása, ami sokszor jelenik meg a legalacsonyabb ár meghatározásában (a kamarai törekvésekben ez gyakori). Ahhoz azonban, hogy a versenykorlátozó legalacsonyabb ár meghatározás mentesíthető legyen a kartelltilalom alól, szükséges, hogy az előnyei (a műszaki fejlődés előmozdítása, a forgalmazás, a vevőkiszolgálás javulása, a fogyasztók részesedése az eredményekből stb.) egyértelműen igazolhatók legyenek, s azok meghaladják azt a hátrányt, ami a verseny csökkenése (a hatékonysági kényszer gyengülése, a fogyasztókat legalacsonyabb ár alatt senki nem szolgálhatja ki stb.) következtében előáll. Sajnálatos, ha egyes kamarák, szövetségek kritikai megfontolások nélkül versenykorlátozó törekvések kezdeményezőivé, szervezőivé, szószólóivá válnak ahelyett, hogy a valódi okok ellen lépnének fel, kezdeményezve etikai vagy más államigazgatási eljárásokat. Az árkartell az egyik legveszélyesebb versenykorlátozás, amelyet tipikusan tetszetősnek tűnő szakmai érvekkel indokolnak, anélkül, hogy emögött bizonyíthatóan gazdasági hatékonyság, és a fogyasztókhöz is eljutó tényleges előny állna.

3. A GVH a különböző szakmai szervezetek versenykorlátozásai ellen fellép. A legegyszerűbb eset az, amikor egy figyelemfelhívás is elegendő ahhoz, hogy elálljanak az ilyen törekvésektől (például a Magyar Biztosítók Szövetsége Etikai Kódexében szereplő versenykorlátozó jellegű

szabályokat törölték megkeresésünk után.) Ha az önkéntes jogkövetés nem érhető el, akkor versenyfelügyeleti eljárást kell lefolytatni.

Nehezebb a helyzet, ha a versenykorlátozás lehetősége magában a szakmai szabályozásban adott. Ott, ahol az újraszabályozás a versenyviszonyokat is érinti, (az orvos, a mérnök, az építész, a szabadalmi ügyvivő, a könyvvizsgáló, az ügyvéd stb. foglalkozásokban) a GVH a tisztességes verseny lehetősége vagy élénkítése irányába kívánt és kíván lépéseket tenni. Fellépéseinket nem igazán nevezhetjük sikeresnek, néha csak annyit tudtunk elérni, hogy további versenykorlátozó törekvéseknek gátat vessünk.

Amennyiben törekvéseink, s az érintettek egy részének érdekei ellenére olyan kikötés kerül a jogszabályokba, ami indokolatlanul korlátozza a piacralépést, a piacon való megmaradást (pl. tervező és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló törvény 1. §-a kizárja a tervezési piacról azokat a közép fokú tervezőket, akik eddig az egyszerűbb tervezési munkákat elvégezhettek), úgy utólag már csak az Alkotmánybíróság megkeresésére van mód.

Az erőfölénnyel való visszaélés

1. Az erőfölénnyel való visszaélés témakörében 51 határozatot hozott a Versenytanács. Ebből nyolc esetben történt elmarasztalás, hat esetben a kérelem visszavonása miatt megszűnt az eljárás. Nem állapított meg jogsértést a tanács hatályhiány, hatáskör hiány vagy elévülés miatt, továbbá mert a panaszolt magatartás „elkövetője” nem volt erőfölényben, emiatt az azzal való visszaélés fogalmilag kizárt (37 eset). Tíz esetben, bár az erőfölény ténye igazolódott, az azzal való visszaélést nem lehetett bizonyítani. A nyolc marasztalás egyike sem emelkedett jogerőre, mert az eljárás alá vontak megtámadták a döntéseket.
2. Három esetben olyan magatartás miatt kezdeményeztek eljárást, amelyekre nem terjed ki a versenytörvény tárgyi hatálya, a sérelmezett magatartás elkövetője nem vállalkozási tevékenysége körében cselekedett (az IM Céginformációs Szolgálatának működtetése, a PM közreműködése az Agrobank megmentésében, illetve az Ügyvédi Kamara fegyelmi döntése). Öt esetről a GVH hatáskörének hiánya miatt utasította el a kérelmet a Versenytanács (az autópálya koncessziós szerződés alapján megállapított útdíj, illetve önkormányzati határozattal megállapított piaci helyárák). További három ügyben a közbeszerzési eljárás szabályainak megsértése volt valószínűsíthető, ami bírósági, illetve Közbeszerzési Döntőbizottsági

hatáskörbe tartozik. A GVH hatáskörének hiánya nem feltétlenül azt jelenti, hogy a sérelmezett magatartásokat a verseny tisztessége szempontjából ne tartanánk adott esetben kifogásolhatónak, károsnak. Ilyen esetekben azonban, a hatáskörrel rendelkező szerv van abban a helyzetben, hogy akár a jogsértést megállapítsa, akár — ha szabályozási probléma van a jelenség mögött — változtasson a szabályozáson. A GVH feladata ilyenkor az, hogy a problémát jelzi, és — amennyiben lehetőséget kap rá — a jobb megoldás kidolgozásában szakértői közreműködést is vállal.

3. Ebben az esetcsoportban az elutasító határozatok magas arányának az az egyik fő oka, hogy a kérelmezők olyankor is erőfölnyét vélnek felfedezni, amikor a szerződéses kapcsolatban az egyik fél kiszolgáltatottsága valamilyen körülmény folytán ugyan létezik — például egyetlen szállítóra/vevőre építette a gazdasági tevékenységét, s ezzel túlzott kockázatot vállalt magára —, de a másik fél a versenytörvényben definiált módon nincs erőfölnyben. Ilyen ügyeknél gyakran csupán szerződéses jogvita van a háttérben.

A kezdeményezett eljárások során az erőfölny meglétét mindössze 18 esetben lehetett megállapítani, s azt kellett érdemileg vizsgálni, hogy visszaélés történt-e.

4. Az erőfölnnyel való visszaélés miatt hozott nyolc elmarasztaló versenytanácsi határozatból négy az OTP Rt. lakáshitelezéshez kapcsolódó cselekményeit minősítette jogsértőnek:

- a kezelési költség emeléséről annak hatálybalépése után, 3 hónappal később történt a tájékoztatás,
- a lakáscélú hitelnyújtás szerződéskötési folyamatában olyan látszatot keltett a cég, mintha az OTP-Garancia Biztosító Rt.-vel kötendő biztosítási szerződések a lakáshitel szerződések megkötésének feltételét jelentenék, valamint a lakáskölcsön általános szerződési feltételeiben a kamat és a kezelési költség egyoldalú, de jogos változtatása ellenőrizhetetlenül és nem objektív feltételhez kapcsolatlan történt,
- a kiemelt törlesztési támogatású, hosszú lejáratú lakáscélú kölcsön állami támogatási összegét a fogyasztóra hátrányos számítási módszerrel határozták meg, mely csökkentette az adható támogatást,

- a lakásépítés állami támogatásának igénybevételét lehetővé tevő együttműködési megállapodás megkötésétől indokolatlanul elzárkóztak.

Az egyik versenytanácsi határozathoz kapcsolódóan az elmarasztalt vállalkozó a GVH határozatát eltorzítva, sajátosan értelmezte. Az OTP Rt. „képviselője” nyilatkozataként a sajtóban is megjelent, hogy a lakáshitelek kamatait azért nem csökkentik a jegybanki alapkamatok csökkenésekor, mert azt a Versenytanács megtiltotta. (Erről természetesen szó nem volt a határozatban.)

A lakáscélú hitelezésben jelentkező panaszok megalapozottságának okait keresve nem kerülhető meg az a tény, hogy az OTP e piacon — a 90 %-os piaci részesedése és a hosszú távú szerződések okozta elkötelezettségek következtében — piaci hatalom birtokában van, s nincs, és várhatóan még jó ideig nem is lesz olyan piaci kényszer, ami üzleti gyakorlatának ügyfélbarát átalakítására ösztönözné. A piac ugyan nyitott a versenytársak előtt, azonban érdemi piacralépés más bankok részéről nem történt. Ez viszont a kérdés másik oldala.

5. Két marasztalás született a Kábeltel Budapest Kft. ellen az év során. Mindkettő a szolgáltató által alkalmazott általános szerződési feltételek egy-egy pontját találta jogellenesnek, és a fogyasztó számára sérelmesnek. A kábeltelevíziózás piacán mutatkozó anomáliák arra hívják fel a figyelmet, hogy a hálózatok kiépítése után már természetes monopóliumként viselkedő piacon hiányzik a szabályozás, a fogyasztói érdekérvényesítés intézményes lehetősége, illetve egyedül a versenyjogi kontroll jelent ez idő szerint jogszolgáltatási lehetőséget.
6. Marasztaltuk a Fővárosi Közterület-Fenntartó Vállalatot. A cég a fővárosi szemétdíj bevezetésekor a személygyűjtési rendszert nem alakította át kellő időben a fogyasztói igényeknek megfelelően, s a nem igényelt többletszolgáltatás díját ráterhelte a fogyasztókra. A kirótt bírság jelképes volt, mégis hatással tudott lenni a vállalat magatartására. Az év második felében — a hasonló kérelemre elindított vizsgálatban — már azt tudtuk megállapítani, hogy a fogyasztói jelzés után viszonylag gyorsan intézkedtek a sérelmes helyzet megszüntetése érdekében. A feltárt jogsértés — bár bagatellnek tűnik — figyelmeztet arra, hogy amikor lényeges, ráadásul a fogyasztóra nézve hátrányos szabályozási változás történik, akkor a szabályozónak, és az érintett gazdálkodónak együttesen kötelessége, hogy a legnagyobb körültekintést tanúsítsa a szabályozás módját, tartalmát, és a végrehajtását illetően egyaránt.

7. A Debreceni Vízmű Rt.-t azért marasztalta el a Versenytanács, mert üzletpolitikai megfontolásokból csak az általa meghatározott két típusú — a hatósági engedéllyel rendelkező kb. 80 típus közül — mellék vízóra beszereltetése esetén vállalta a mért fogyasztás alapján való számlázást. E magatartásával az általa nem preferált típusok forgalmazóit, gyártóit elfogadható indok nélkül kizárta a piacról. Sajnos ez a jelenség nem egyedi, s bár az utóbbi évek jogszabályi változásainak hatására e magatartás többnyire elveszítette jogi alapját, egyes szolgáltatók (gáz-, víz-, villamosvezeték rendszereknél, és más, olyan területeken, ahol hatósági engedélyhez kötött az egyes szerelvény típusok, műszerek stb. beépíthetősége, a rendszer üzembehelyezése) sajátos üzletpolitikát, preferenciát érvényesítenek, amelyek hatásaikat tekintve piacralépési korlátot jelentenek.

A szervezeti egyesülések ellenőrzése

1. A vállalkozók szervezeti egyesüléséhez, vagy egymás fölötti meghatározó befolyásszerzéséhez a versenytörvény 23. és 26.§-a értelmében engedélyt kellett kérni a Versenyhivataltól. A szervezeti egyesülésekkel kapcsolatos ügyek száma az előző évihez hasonlóan alakult 1996-ban, de több volt a koncentráció előnyeit-hátrányait érdemben mérlegelő határozat. A Versenytanács 25 ügyben hozott határozatot, amiből 18 esetben engedélyezte azt, a fennmaradó ügyekben pedig az engedélykérés kötelezettségének hiányát állapította meg.
2. Az ügyek egy csoportjánál részben, vagy teljesen magánkézben lévő piaci szereplők vásárolták meg versenytársukat, vagy a vertikálisan kapcsolódó piacon tevékenykedő vállalkozást. Ezek között több, nagyobb jelentőséggel bíró ügy is volt, mint például a MOL-Nitrogénművek, a Dunapack-Halaspack, a Graboplast-Keszta-Dunawall, az OTP-Merkantil Bank, az Agrana-Magyar Cukor és a Siemens-Erőkar felvásárlások esetei.
3. Az elmúlt évben is számos, bár a korábbiaknál kevesebb ügy háttérében állt privatizációs döntés vagy más állami akarat (reorganizációs jellegű összevonás). Ezek között azonban több olyan akadt, amely a belföldi piacon érzékelhető koncentrációnövekedést eredményezett. Ilyen volt például a Békéscsabai Baromfifeldolgozó Rt. megvásárlása a Bábolna Rt., illetve a Hungária Szálloda Rt. megvásárlása a Danubius Rt. részéről.
4. Az összevonást eredményező ügyeknél a legtöbb esetben leányvállalatok összevonása vagy az anyavállalattal történő egyesítése valósult meg. Ez az egyik jellemző tendencia, az átalakulással és a privatizációval együttjárt decentralizációs hullám piaci megfontolások alapján végrehajtott

korrekciójában. Ilyen ügy volt az OMV, a Danone, a Messer Griesheim, a Porsche Hungária, a Balatonboglári Borgazdaság, a Sárvári Baromfiipari Rt. és a Vértesi Erőmű leányvállalatainak az anyavállalatokba történt beolvadásai.

A Ciba-Geigy-Sandoz ügy a leányvállalatok összevonásának érdekes, az esetnek nemzetközi vonatkozásokat is kölcsönző példája volt. A különböző magyarországi leányvállalatokat birtokoló külföldi anyavállalatok egyesültek, és a leányvállalatokra adódó következmények miatt kértek Magyarországon fúzióengedélyt. Az 1996. december 31-ig érvényben lévő versenytörvénynek azonban nem tartozott a hatálya alá a külföldön működő vállalkozás és az ezúton bekövetkező koncentrációnövekedés.

5. A Graboplast-Keszta-Dunawall és a Danubius-HungarHotels ügyben a konkurens vállalkozás felvásárlása magas koncentrációjú részpiacokon történt. A Versenytanács mégis, mindkét esetben engedélyezte a meghatározó befolyásszerzést, mert úgy ítélte meg, hogy a részpiacok határai átjárhatóak.

A Danubius- és a Hungária Szálloda Rt. kapacitásainak egyesítését földrajzi értelemben négy országrészben, termékpiaci értelemben pedig a három-, négy- és ötcsillagos szállodai szálláshelyek tekintetében vizsgáltuk. Ezek közül a részesedés érzékelhető növekedése csak a budapesti négycsillagos szállodai szobák kategóriájában volt megfigyelhető. A Versenytanács azonban úgy találta, hogy Budapesten mind a fogyasztók, mind pedig maguk a szállodák részéről jelentős mozgás figyelhető meg a három- és négy-, illetve a négy- és ötcsillagos szállodák között. Így a kérelmezőknek a meghatározó befolyásszerzést követően kialakuló piaci erejét, a négycsillagos szállodai szálláshelyek (mint érintett piac) tekintetében fennálló részesedésénél jobban jellemzi az, hogy milyen arányban részesednek a három-négy, vagy a négy-ötcsillagos szállodai szálláshelyekből együttesen. A piacralépés, illetve a piacról való kilépés lehetőségeit is mérlegelve, a kérelmezők valós piaci erejét kifejező piaci részesedést a budapesti szálloda piacon 35 százalékos körüli mértékre becsülte a Versenytanács, és úgy ítélte meg, hogy a tervezett meghatározó befolyásszerzés a gazdasági verseny fennmaradását, fejlődését e piacon nem akadályozza. Ezek alapján a meghatározó befolyásszerzést engedélyezte.

A bíróságtól, bírság kiszabására áttett ügy

Egyetlen ügyet tett át a bíróság 1996. folyamán, amelyben a Versenytanács 100.000 Ft bírságot szabott ki a törvény I. fejezetébe foglalt tilalom megsértése — „szolgai utánzás” — miatt. A bírságot a marasztalt befizette.

A Versenytanács határozatainak bírósági megtámadása

1. A Versenytanács által 1996. év során hozott 164 határozat közül 127 esetben volt az eljárásnak olyan szereplője, amelynek érdeke fűződhetett a határozat bírósági felülvizsgálatához (megtámadásához). Ilyen szereplő lehet:
 - a **marasztalt** eljárás alá vont vállalkozás, vagyis amelynek terhére jogsértést állapítottak meg, illetve bírságot szabtak ki;
 - az **elutasított** vagy a marasztalás mértékével elégedetlen kérelmező, valamint
 - az olyan vállalkozások, amelyek **engedélykérelmét** részben vagy egészben **megtámadta** a GVH.

Az 1996. évben hozott határozatok megtámadásáról — az előzőek szerinti bontásban — az 1. táblázat ad összefoglaló képet.

1. táblázat

Az 1996. évi versenytanácsi határozatok bírósági megtámadása

A határozat jellege	Összes	Megtámadott	A megtámadott határozatok aránya %	
	1996. évi határozatok száma	1996	1996	1991-1996.
Marasztaló	45	30	66,7	64,9
Kérelmet elutasító	81	23	28,4	34,3
Engedélyt megtagadó	1	-	-	12,5
Összesen (átlagosan)	127	53	41,7	48,5

A táblázat alapján látható, hogy a határozatok megtámadása tekintetében nem következett be lényeges változás a korábbi évekhez képest. Továbbra is majdnem minden második határozatot megtámadnak, s ezen belül

- a marasztaló határozatok mintegy kétharmad részének, míg
- a kérelmet elutasító határozatok kb. egyharmad részének kéri a bírósági felülvizsgálatát.

2. Ügytípusonként vizsgálva a határozatokat, az a sajátosság állapítható meg, hogy a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés, és — egy kivételével — a generálklauzula megsértése miatt marasztalt vállalkozások minden esetben

megtámadták a határozatot, míg a hat kartell (továbeladási ár megkötése) ügy marasztaltjai teljes körben tudomásul vették a Versenytanács döntését. Az elutasított kérelmezők is a legnagyobb arányban az erőfölényes ügyek során érezték úgy, hogy a Versenytanács alaptalanul nem adott helyt kérelmüknek. Mindezt összefoglalóan a 2. táblázat mutatja be.

2. táblázat

A megtámadott határozatok ügytípusonként

Ügytípus	Marasztaló		Elutasító	
	határozatok megtámadásának			
	száma	aránya %	száma	aránya %
Generálklauszula	3	75,0	3	20,0
Fogyasztó megtévesztés	19	73,1	6	20,7
Erőfölény	8	100,0	14	37,8
Kartell	0	0,0	0	0,0
Bírság kiszabás	0	0,0	-	-
Összesen (átlagosan)	30	66,7	23	28,4

Az engedélyt megadó, vagy a hivatalból indított eljárást megszüntető versenytanácsi határozat esetében, a versenyfelügyeleti eljárásban értelemszerűen nincs olyan szereplő, amelynek érdeke fűződne a határozat megtámadásához. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az ilyen típusú határozatok ne kerülhetnének bíróság elé. A Polgári Perrendtartásról szóló törvény értelmében ugyanis a közigazgatási szerv határozatát bárki megtámadhatja, akinek jogát vagy törvényes érdekét az eljárás alapjául szolgáló ügy érinti. Vagyis a Versenytanács határozatának felülvizsgálatát nem csak a versenyfelügyeleti eljárás szereplői (ügyfelei) kérhetik, hanem bárki, akinek jogát vagy törvényes érdekét a határozat érinti. Ilyen jellegű megtámadás először 1996. évben történt. A Versenytanács engedélyezte, hogy a Graboplast Rt. meghatározó befolyást szerezzen a Keszta Kft. felett, s e határozatot a Keszta Kft. kisebbségi tulajdonosa megtámadta a bíróságon. Ez az ügy precedensértékű lehetett volna abból a szempontból, hogy a bíróság miként értelmezi az érdekeltséget, illetve érintettséget. Erre azonban nem derülhetett fény, mert a bírósági keresetet a kisebbségi tulajdonos még azt megelőzően visszavonta, mielőtt a bíróság az ügygel érdemben foglalkozott volna.

A bírósági felülvizsgálat tapasztalatai

1. A Legfelsőbb Bíróság jogerős ítéletével az 1996. év során három esetben változtatta meg a GVH határozatát annak jogalapja tekintetében, további két ügyben pedig a Fővárosi Bíróság hozott a Versenytanács határozatával

ellentétes döntést. Ez bizonyos növekedést mutat az előző évekhez képest. Összességében azonban az a tény, hogy az elmúlt hat évben jogerősen elbírált 127 határozatból mindössze hét határozatot változtattak meg a bíróságok, nagyfokú elvi azonosságot tükröz a döntésekben.

2. Az 1996. év során megváltoztatott határozatok — egy kivétellel — nem jeleznek elvi jogértelmezési eltérést a GVH és a bíróságok között. A megváltoztatás alapvetően annak következménye, hogy az ügyek versenyjogi megítélésében gyakran jelentős szerepet kap a mérlegelés.

Egy esetben viszont alapvető, elvi különbség mutatkozott. A Fővárosi Bíróság versenyhivatali döntést helybenhagyó ítéletét követően a Legfelsőbb Bíróság a MÁV Rt. magatartását azért nem tekintette jogsértőnek, mert a kifogásolt magatartást vevőként követte el, ami — álláspontja szerint — nem minősül a versenytörvény hatálya alá vont gazdasági (ellenérték fejében végzett termelő-szolgáltató) tevékenységnek. A GVH ezen jogértelmezéssel szemben a legvégső fórumon is ellenvéleményt fejtett ki, azonban a Legfelsőbb Bíróság, mint felülvizsgálati bíróság is fenntartotta előzőek szerinti álláspontját. A vita a jövőben nem fog felmerülni, mert az új versenytörvény már nem az ellenérték fejében végzett termelő-szolgáltató tevékenységben, hanem annál általánosabb fogalomban — a piaci magatartásban — jelöli ki a törvény hatályát. E fogalomba pedig a vevőként elkövetett versenyt torzító magatartások nem vitathatóan beletartoznak.

3. A versenyfelügyeleti ügyek átfutási ideje a Fővárosi Bíróságon egy-másfél év, míg, ha az ítélet ellen a Legfelsőbb Bírósághoz fellebbeznek akkor átlagosan három év. Ezt jelzi, hogy az 1991-1993. években hozott versenytanácsi határozatok felülvizsgálata — néhány kivétellel — lezárult. A fenti időszakban keletkezett, és még el nem bírált határozatok részint nagy jelentőségű kartell és gazdasági erőfölényes ügyek, részint a dohány- és alkohol termékek tiltott reklámozásához kapcsolódnak.

A kartell ügyek közül az 1993. évben hozott cukorkartell-határozatot a Fővárosi Bíróság ugyan helyben hagyta, a Legfelsőbb Bíróság azonban csak 1997. őszén tartja majd az ügyben az első tárgyalást. Az 1994. évi kávékartell ügyben viszont még a Fővárosi Bíróság sem hozott döntést. Az erőfölényes ügyek közül még nem zárult le a rendszám-tábla túlzottan magas árát 1991. évben megállapító, illetve a napraforgómag felvásárlási árának túlzottan alacsony voltát kifogásoló, — a kérelmet 1993. évben elutasító — határozat bírósági felülvizsgálata.

1996. év végén még öt, az 1992-93-as években lefolytatott tiltott reklám ügyben nem zárult le a bírósági felülvizsgálat. Ezen ügyekben a Fővárosi Bíróság konzekvensen arra az álláspontra helyezkedett, hogy a GVH, a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség törvényben rögzített hatáskörét elvonva állapította meg a reklámok tiltott voltát. A GVH fellebbezett ezen döntések ellen, melyeknek elbírálása során a Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyezte a Fővárosi Bíróság ítéletét; leszögezve, hogy a GVH-nak van hatásköre a tiltott reklámok elbírálására a versenytörvény alapján. A Fővárosi Bíróság ezen iránymutatás alapján 1996 végén kezdte meg az ügyek újra tárgyalását, s egy esetben már helyben is hagyta a GVH jogsértést megállapító határozatát (a többi négy ügy még folyamatban van). Erről az oldalról tekintve tehát elhárult az akadály az elől, hogy a GVH fellépjen a tiltott reklámtevékenység ellen. Ugyanakkor — mint említettük — az új versenytörvény már nem teszi lehetővé, hogy a GVH az üzleti tisztesség követelményét általában sértő, magatartásokat tiltó ún. generálklauzula alapján ítéljen meg valamely magatartást, erre csak a bíróságnak van hatásköre.

Áttekintés a bírságbefizetés helyzetéről

Tekintettel arra, hogy 1996. volt a régi versenytörvény működésének utolsó éve, adunk egy összefoglaló tájékoztatást a bírságbefizetésekről. A bírságbefizetés a dolog természeténél fogva nem köthető a beszámolási évhez, hiszen csak az számít adott évi eseménynek, hogy az év folyamán lezárt ügyeinkben a Versenytanács mennyi bírságot szabott ki. Minden más adat a hivatal döntésétől a bíróságok jogerős döntéséig eltelt idő, és a végrehajtás sajátosságai alapján válik értelmezhetővé. Ezt szemlélteti az a tény, hogy 1991-93-as években hozott nyolc bírságkiszabó határozatunk még nem jogerős, vagy például az 1995. évi 42 bírságkiszabó határozatunk több, mint fele még nem jogerős. A hat év alatt született 249 bírságkiszabó határozatból összesen 172 jogerős. Ebből 117-nél maradéktalanul, további 16-nál részben megtörtént a bírság befizetése vagy behajtása, és 39 olyan ügy van, ahol bár jogerős a bírság, nem történt teljesítés a végrehajtást elrendelő lépéseink ellenére sem. Mindez Ft-ban kifejezve azt jelenti, hogy az eddig a kiszabott 1,8 md Ft bírságból 320 mFt vált jogerössé, 100 millió forint folyt be, és 220 millió Ft a hátralék. Az eddig be nem hajthatónak bizonyult bírságból 115 millió két olyan céget érint, amelyeknél a versenyjogsértő ügy mellett, vagy háttérben még büntetőeljárás is folyamatban van. Az időnként különböző neveken felbukkanó (Home Shopping, Biotonic, Top Trading, Direct Shopping) csomagküldő cégek 81 millió Ft bírsággal tartoznak, a végrehajtás eddig jórészt fedezethiány miatt meghiúsult. A többi, be nem folyt — mintegy 24 millió Ft-nyi — bírság jellemzően felszámolás alatti vagy csődeljárásban lévő céget érint.

A jövőre nézve előre vetíthető, hogy amennyiben a bírság adó módjára behajtható köztartozásnak minősül, a jelenleg behajthatatlannak bizonyult bírságok egy része valószínűleg behajthatóvá válik, de korántsem az összes. A cégek jogutód nélküli megszűnése valamilyen „veszteséget” mindig jelent, és a különleges eljárásokban sem várható a teljes összeg behajtása.

III. EGYÉB VERSENYPOLITIKAI TEVÉKENYSÉG

Véleményalkotás a versenyt érintő kérdésekben

Az Országgyűlés a versenytörvény 58. § (2) bekezdése szerinti véleménykérés jogával nem élt, viszont első ízben napirendjére tűzte az előző évi beszámolónkat. A lefolytatott Gazdasági Bizottsági vita, a parlamenti hozzászólások, majd a meghozott (41/1996. (V.15.) OGY számú) határozat tanulságokkal szolgált a hivatal számára is. A határozat alkotmányozással, gazdasági törvényalkotással, kormányzati versenypolitikával kapcsolatban megfogalmazott szempontjai, követelményei túlmutatnak az adott év időhorizontján, és reményeink szerint a kormányzati és törvényhozási munkában tartós iránymutatásul szolgálnak.

A hivatal elnöke a Gazdasági Kabinet ülésein rendszeres meghívottként kifejtheti álláspontját. A kormányzati szervekkel való együttműködésben a hivatal, a jogszabályvéleményezésen túl, állandó résztvevője a Deregulációs Tanács, a Gazdaságvédelmi Koordinációs Bizottság, a Közbeszerzési Tanács, a Vámtarifa Bizottság, a Piacvédelmi Bizottság munkájának és az ÁPV Rt. igazgatósági ülésein is állandó résztvevőként ismertetheti a privatizációs koncepciókkal és döntésekkel kapcsolatos versenypolitikai véleményét.

A jogszabály-véleményezési tevékenység

1. A versenytörvény 60. §-a előírja, hogy a miniszterek kötelesek kikérni a Gazdasági Versenyhivatal véleményét a versenyt korlátozó intézkedéseket, kizárólagos jogokat biztosító, vagy árak meghatározására és értékesítési feltételekre előírásokat tartalmazó jogszabály tervezetekről. A kialakult gyakorlat szerint a hivatal résztvesz az államigazgatási egyeztetési folyamatban, amennyiben a jogszabály-tervezetet előterjesztő tárca — fenti kötelezettségének eleget téve — számunkra azt megküldi. Előfordul, hogy a készülő jogszabály elkerül bennünket. Ilyen esetben utólag felhívjuk az érintett tárca figyelmét a mulasztásra. Az említett probléma ellenére az elmúlt évekhez képest 20-30 %-kal több, összesen 308

jogszabály-tervezet érkezett véleményezésre, ezek közül kb. 220 közvetlenül vagy közvetve érintette, befolyásolta a piaci versenyt.

Általános tapasztalat, hogy az előterjesztők a legritkább esetben végeznek hatásvizsgálatokat, holott ez a jogos követelmény kormányhatározatban is megfogalmazódott. Ez a hiány nehezíti, sokszor lehetetleníti a jogszabályok versenyre gyakorolt hatásának megítélését.

Anélkül, hogy egy-egy konkrét jogszabállyal kapcsolatos szakmai vitára kitérnénk, fontosnak tartjuk az elmúlt évet jellemző szabályozási dilemmák felvázolását.

2. Általános jelenség az újraszabályozás igénye, ami természetesnek tekinthető a rendszerváltással járó általános deregulációs hullám után. Ezek az igények azonban — az esetek túlnyomó többségében — túlságosan szigorú piacralépési korlátok előírásában, a megnövekedett ellenőrzési tevékenység és szankciók kikötésében öltenek testet. Mindannyiszor a fogyasztók érdekeire, a minőségre, a megbízható szolgáltatás biztosítására szoktak hivatkozni. Mindez fontos érv, ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni a fogyasztónak azt az érdekét sem, hogy adott, érintett piacon a választási lehetősége megmaradjon, hogy az igényeinek, fizetőképességének megfelelő választék rendelkezésre álljon, a márkák közötti, valamint márkán belüli verseny fennmaradjon, mert hosszabb távon ez a feltétele a gazdasági fejlődésnek és a jólétnek. A szabályozás „művészete” éppen az optimális megoldás megtalálásában rejlik, amelyben a szabályozással állított korlátok nem terjednek túl az elérni kívánt célhoz szükséges mértéken. Sok esetben az újraszabályozás szigorítását képviselik a szakmai kamarák is, vélt szakmai érdekeik védelmében diszkriminatív piacralépési korlátok előírásával vagy kizárólagosság bevezetésének szándékával.
3. Nem kevésbé fontos szabályozási kérdéseket vet fel az utóbbi évben tapasztalható közhasznú társaság alapítási hullám, ami a közfeladatok társasági formában való ellátásának igényével és a kedvező adózási feltételekkel függ össze. Az átszervezések — az adott jogszabályokból leszűrhetően — a feladatok kritikai felülvizsgálata nélkül, az alkalmazotti létszám megőrzése érdekében folytak. Általában nem nyert bizonyítást, hogy a közfeladat ellátása az új szervezeti forma keretein belül ésszerűbb és a fogyasztók számára kedvezőbbé vált volna. Minden esetben gondot fog okozni a kht-n belül a profit és non-profit tevékenységek könyvviteli elhatárolásának hiánya, márpedig e körülmény piacot zavaró tényező.

4. Többféle versenypolitikai tisztázatlanság is terheli a közfeladatok piacosításának folyamatát, illetve magából a közfeladat ellátásból adódóan is vannak szabályozási dilemmák. Egyik problémakör abból adódik, hogy a költségvetési megszorításokból következően a költségvetési intézmények, a hatósági feladatokat ellátó szervek, vagy szervezetek különféle bevételnövelési kényszereknek vannak kitéve. Ez jelenik meg akkor, amikor a hatósági eljárási díjakat, vagy a hatósági szolgáltatásokért fizetendő díjakat kísérlik meg — többnyire sikeresen — egyre feljebb emelni. Gond, hogy e bevételnövelési kényszerek által indukált díjemeléseknek nincsen normatív korlátja. Míg ugyanis a piaci területen, a kizárólagosan végzett tevékenységek esetén, létezik valamilyen kontroll (hatósági ár meghatározása, monopol szabályozás, erőfölénnyel való visszaélés elleni fellépés lehetősége), addig a kizárólag állami szervek által végzett tevékenységek esetén nincs kontrollmechanizmus, nincs meghatározva törvényi szinten, hogy az állampolgárok, vállalkozók által kötelezően igénybe veendő egyes szolgáltatások díjai mire kell, hogy fedezetet biztosítsanak. Más szóval azt is lehet mondani, hogy nem látszik mi jár az adófizetőnek az adójáért, az eljárási illetékért stb. cserébe, és mit kell még ezen felül külön megfizetnie. (Megjegyezzük, hogy 1997. január 1-től legalább egyfajta felső korlátot állít az illetéktörvény módosításával az az új szabály, miszerint a fizetendő díj nem haladhatja meg az adott eljárással felmerülő költségeket. Tekintettel azonban arra, hogy ezt megalapozó költségşámbavételi rendszere nincs egyetlen költségvetési szervnek sem, ez is inkább elvi követelményt jelent, s nem számonkérhető hatékony korlátot.) Ennek az elvi tisztázatlanságnak nagyon sok megjelenési formája van az előzőekben említetteken túl is. Ide sorolhatók például a kötelezően előírt nyomtatványok előállítási, terjesztési költségeket messze meghaladó árai (pl. ilyen volt a közelmúltig az erkölcsi bizonyítvány, az útlevélkérő lap; ilyen ma az adózási nyomtatványok egy része stb.), vagy amennyiben a közfeladatot ellátó intézmény a közérdekű adatszolgáltatásáért nem csak a közléssel kapcsolatban felmerült költségeit, hanem ezen túl a közérdekű adat előállítási költségeit is jórészt, vagy teljes egészében az igénybevevőre kívánja terhelni (pl. Országos Meteorológiai Szolgálat a repülésmeteorológiai adatokért). Az is elképzelhető, hogy másképp kell meghúzni a közérdekű adatok határait, vagy különbséget kell tenni a közérdekű adatok közcélú, üzleti célú és magáncélú használata között, és az igénybevevőt terhelő költségeket talán ez alapján lehetne meghatározni.
5. A közfeladatok piacosításának másik probléma halmaza abból ered, hogy a hatósági funkciókat nem szabadna magánkézbe adni (kkt, rt, kft stb. nem végezhet hatósági munkát). Vagy amennyiben valamely tevékenység kizárólagos végzésének joga kerül magánkézbe, akkor e kizárólagos

tevékenységre egyúttal monopol szabályozást is kell alkotni (pl. nemesfém vagy lőfegyver hitelesítés, a minőségtanúsításban kizárólagos jog adása stb.). Ez utóbbiak szabályozása is gyakran rossz, vagy egyáltalán nem megoldott.

6. Az év folyamán szembesültünk a hatályba lépő új versenytörvény és az előkészület alatt álló más törvények összehangolásának problémájával. A versenytörvénynek fontos érintkezési pontjai vannak a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló, a szerzői- és szomszédos jogokat szabályozó, valamint a reklám és a fogyasztóvédelmi törvényekkel. Az átláthatóság és a jogbiztonság érdekében áll, hogy minden esetben világosan elhatárolódjanak a szabályozás területei és világosak legyenek a kapcsolódási pontok.
7. Konkrét szabályozási kérdések tisztázása érdekében hivatalunk többször megkereste az adott terület szabályozásáért felelős szervezetet. Így történt ez a Magyar Posta Rt. csomag szolgáltatásával kapcsolatban tudomásunkra jutott gyakorlat esetében is. A szolgáltató a belföldi csomagok kézbesítéséért — jogszabályi megalapozás nélkül — külön díjat számított fel, valamint a postai kezelést megkönnyítő, postai értékikként feltüntetett segédanyagok árát is felszámította. A jogszabályellenes magatartásra felhívtuk a minisztérium figyelmét és kértük a szükséges eljárás lefolytatására. Az 1997-es postai hatósági árakról szóló miniszteri rendelet a visszásságot megszüntette.
8. Végül, de nem utolsó sorban meg kell említenünk az alkotmány-koncepcióval kapcsolatos versenypolitikai észrevételeink lényeges elemeit. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az alaptörvényben elengedhetetlen a versenyhez fűződő közérdek deklarálása az alapvető alkotmányos elvek és célok között, mivel a verseny a (piac)gazdaság alapvető működési elve. A verseny akkor tudja közérdekű funkcióit betölteni, ha az alkotmány alanyi jogként biztosítja az egyén számára a tulajdonhoz, a befektetéshez és a vállalkozáshoz való jogot. E jogok alanyi jogként való elismerése esetén a verseny szabadságának szükséges feltételei a verseny szektorban teljesülnek. Fontos kérdés az is, hogy az Alkotmány miként rendelkezik a közérdekű versenypolitikai elvek érvényesítéséről — különösen a regulált szektorokban — és kire testálja ezt a feladatot.

IV. EGYÉB INFORMÁCIÓK

A nemzetközi kapcsolatok

Nemzetközi kapcsolatainknak 1996-ban is két súlyponti eleme az Európai Bizottság IV. (Verseny) Főigazgatóságával, valamint az OECD Versenyjogi és Versenypolitikai Bizottságával folytatott együttműködés.

1. Kiemelkedő esemény volt az, hogy 1996. november 6-án a Társulási Bizottság elfogadta az Európai Megállapodás (EM) vállalatokra vonatkozó versenyjogi rendelkezéseihez kapcsolódó végrehajtási szabályokat. A jogszabályi kihirdetése az Európai Unióban a 2/96. Társulási Tanácsi határozattal, itthon a 230/1996. (XII. 26.) Korm. rendelettel megtörtént. A végrehajtási szabályok fontos eljárási rendelkezéseket fogalmaznak meg a közösségi és a magyar versenyhatóság együttműködésére az EM versenyjogi cikkelyének hatálya alá eső magatartások vizsgálata során.
2. Részt vettünk az EK Bizottság kérdőívének megválaszolásában. A Versenyhivatal a 6/I. alfejezetért ("Antitröszt rendelkezések") viselt elsődleges felelősséget. A Bizottság a válaszokat elfogadta, kiegészítő kérdéseket nem tett.

A csatlakozási tárgyalásokra való felkészülésre alakult munkacsoportok közül a 6/I-es ("Vállalati versenypolitika") munkacsoport tevékenységének koordinálásáért a Gazdasági Versenyhivatal a fő felelős, de munkatársaink részt vesznek a kapcsolódó kérdésekkel foglalkozó 18 további munkacsoportban is.

3. Az év során magánszemély megtámadta az EM versenyjoggal foglalkozó 62. cikkének (2) bekezdését az Alkotmánybíróságon. A panasz szerint hazánk jogalkotási hatásköréről mond le azáltal, hogy a hivatkozott bekezdés értelmében az EM hatálya alá eső versenyjogi eseteket az EGK-t alapító Szerződés versenyjogi cikkeiben "foglalt szabályok alkalmazásából eredő kritériumok alapján kell elbírálni". A kérdésben vita bontakozott ki, az Alkotmánybíróság az ügy érdemében eddig nem határozott.
4. Említést érdemel, hogy a társhatóságokkal együtt részt vettünk a társlalt országok versenyhivatalai részére az európai versenyhatóság által szervezett szakmai konferencián. Az együttműködés eredményeként jelentősen előrehaladt az érintett versenyhatóságok számítógépes összekapcsolását biztosító rendszer kifejlesztése, amelynek beüzemelése 1997-ben várható.

5. Az **OECD szakbizottságában** került sor a magyar versenyjog alkalmazásának öt éves gyakorlatát ismertető országjelentés részletes vitájára. A tagországgá válásunk időpontjától kezdődően — a korábbi, megfigyelői státushoz képest — aktívabbá vált részvételünk a szakbizottság munkájában. Az OECD szakmai felmérései során jelentős munka hárul ránk. Mindez új kihívást jelent a hivatal részére, kisebb mértékben a szakmai vetületek miatt, sokkal inkább azért, mert a feladat ellátásához nagyobb mértékben lenne szükség nyelvismeretre. (A Versenypolitikai Bizottságban és a munkacsoportjaiban a 4-5 napig tartó üléseken 1000-1600 oldalnyi dokumentum feldolgozása, vitája folyik.) A munkák keretében részletes választ kell adnunk arról, hogy a magyar jogalkotás hogyan járul hozzá a versenyviszonyok fejlesztéséhez, a verseny kibontakoztatásának, megerősítésének elősegítéséhez. Az esetek többségében a magyar részanyagok összeállításába sikerült bevonnunk az érintett kormány szerveket.

6. Az eddigieken túlmenően kifejezetten a partner hatóságok kezdeményezésére tovább bővült a kelet- és közép-európai országokkal fennálló együttműködés. Kapcsolatfelvételre és szakmai konzultációra hivatalunkba látogatott a szervezés alatt álló román verseny minisztérium vezetője és több vezető munkatársa. Együttműködést kért az ukrán versenyhatóság, és hasonló kérés érkezett az orosz társhatóságtól. Kérdéses azonban — különösen az uniós csatlakozással összefüggő feladatok kibővülése, valamint az OECD terén megnövekedett tennivalók mellett —, hogy a hivatal erőforrásai milyen mértékben lesznek képesek eleget tenni az ilyen irányú kéréseknek.

Az ismeretterjesztő tevékenység

Az év során kiemelt jelentőségűnek tekintettük, hogy a gazdasági élet szereplői már az új verseny törvény hatályba lépése előtt is, minél gyorsabban minél több információval rendelkezzenek az új szabályozásról, a korábbi állapotokhoz képest bekövetkezett változásokról. Jelentős részben erre igyekeztünk felhasználni az ismeretterjesztésre már kiépült és bejáratott csatornáinkat is.

Munkatársaink 48 előadást tartottak szakmai vagy laikus érdeklődők előtt, 20 alkalommal publikáltak szakmai folyóiratokban a versenypolitikával, illetve a versenyjoggal kapcsolatos cikkeket. Ez kiegészült azzal, hogy néhány munkatársunk a versenyszabályozáshoz kapcsolódó témájú tantárgyakat tanított, és tanít különböző felsőfokú oktatási intézményekben, mint a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, a

Szolnoki Kereskedelmi és Gazdasági Főiskolán és a Külkereskedelmi Főiskolán. Gyakori az is, hogy a versenyjog vagy a versenypolitika iránt nálunk érdeklődő diákoknak, vagy elméleti szakembereknek segítünk az eligazodásban, tanulmányok, diplomamunkák elkészítésében.

Folytattuk az ELTE Állam- és Jogtudományi Karával közös, a nemzetközi szakirodalomban megjelenő, a versenyjoggal kapcsolatos tanulmányok figyelését és feldolgozását. Hasonló funkciót lát el Versenyismeret c. belső kiadványunk is, amely immár 50. száma fölött jár. Ugyancsak az elméleti ismeretek bőséges tárházát kínálja házi könyvtárunk, melynek legtöbb kötetét külföldi intézményektől kaptuk ajándékba. Az Európai Unió összes versenyhatósági és bírósági döntése rendelkezésünkre áll.

Hivatalunk alapító tagja a Magyar Versenyjogi Egyesületnek. Részt vesz az itt folyó munkában, valamint ismeretterjesztésben.

Kiadásunkban jelenik meg a Versenyfelügyeleti Értesítő, a Gazdasági Versenyhivatal hivatalos lapja, amelyben a versenytanácsi, és adott esetben a jogerős bírósági határozatokat, valamint szakmai elemzéseket közlünk.

A hivatal dolgozói folyamatosan ellátják a sajtót háttérinformációkkal.

A hivatal működési feltételei

A hivatal a törvény által előírt feladatait az 106 fős állománnyal teljesítette. A hivatal részére biztosított költségvetés az új versenytörvénnyel, és az Európai Unióhoz történő integrációval kapcsolatos többletfeladatok miatt nagyobb volt mint korábban (összesen 297,2 millió Ft). A többletforrások alapvetően a megnövekedett fordítási költségeket, a külföldi konzultációk többletköltségeit, és a számítógépes infrastruktúra javítását fedezték. A hivatal eredeti dologi előirányzata (37,9 millió Ft) 12 %-kal (4,7 mFt-tal) csökkent a Kormány 2283/96. (okt.25.) sz. határozatában foglaltaknak megfelelően.

Az év folyamán több revízió is volt a hivatalban. Teljes átfogó pénzügyi-gazdasági revíziót tartott az Állami Számvevőszék (ÁSZ), ez 1997-re is átnyúlik. Ellenőrzést tartott az Egészségbiztosítási Pénztár is a betegellátás és a családi pótlék folyósításával kapcsolatban. Hiányosságokat is megállapítottak, amelyek a dolgozók számára járó juttatások pontatlan elszámolásából adódtak, és a hivatal megalakulásáig vezethetők vissza. A Gazdasági Versenyhivatal jogelőd nélkül alakult, s ezt a tényt a társadalombiztosítási ellátás folyósításakor nem vette figyelembe az illetékes munkatárs. (Az eltérés a dolgozók rovására 80 ezer forint

volt, melyet rendeztünk.) Ugyancsak ellenőrzést tartott a Fővárosi Levéltár, ez a vizsgálat is rendben lezárult.

A hivatal gazdasági ügyeit érintően megpróbáltatást jelentett a Magyar Államkincstár 1996. január 1-vel történő elindulása. Komoly kezdeti nehézségek adódtak a Magyar Államkincstár (MÁK) által nem kellő időben megtartott tájékoztatók miatt, illetve mert bizonytalan volt, hogy mit is jelent majd a kincstári rendszer, és a hivatal számára a MÁK létrejötte és szerepe. A számviteli rendszerünkkel is csak május hónaptól kezdődően tudtuk követni az 1996. január 1-vel már kezdett költségvetési évet, mivel az 1996. január 1-től (visszamenőlegesen) érvényes jogszabályt április 12-én fogadták el.

Budapest, 1997. március 17.

Dr. Vissi Ferenc
a Gazdasági Versenyhivatal elnöke

MELLÉKLET**Az 1996. évi versenyfelügyeleti eljárások jellemző adatai**

a)	A versenyfelügyeleti eljárások száma:	<u>345</u>
	— 1995-ről áthúzódó eljárások száma	55
	— 1996-ban indult eljárások száma	290
	Az összes eljárásból:	
	— kérelemre indult	323
	— hivatalból indult	21
	— egyéb	1
b)	A befejezett eljárások száma:	<u>250</u>
	Ebből:	
	— a vizsgálati szakaszban határozattal lezárva	83
	— versenytanácsi határozattal lezárva	167
	- a vizsgálati szakaszban más üggyel egyesítve	1
	- csatolt ügyként kezelve	2
c)	A folyamatban lévő eljárások száma (december 31.):	<u>95</u>
	Ebből:	
	— vizsgáló szakértőknél	73
	— Versenytanácsnál (1 felfüggesztés)	22
d)	A versenytanácsi határozatok ügýtípusok szerinti összesítése:	
	Generálklauzula	21
	Tisztességtelen versenycselekmény	-
	Fogyasztók megtévesztése	56
	Kartell	7
	Kartell előzetes véleményezése	2
	Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés	52
	Fúzió	25
	Bíróságtól a bírság kiszabása végett kapott ügy	1
	Összesen:	<u>164</u>

e)	A Versenytanács által hozott határozatok	<u>164</u>
	Ebből:	
	Jogsértés megállapítása	<u>45</u>
	3. § (generálklauzula) alapján	4
	11. § (fogyasztók megtévesztése) alapján	26
	14. § (összehangolt magatartás) alapján	6
	20. § (erőfölénnyel való visszaélés) alapján	8
	bírság kiszabása (I. fejezet)	1
	Engedély megadása	<u>18</u>
	fúzióra, illetve meghatározó befolyásszerzésre	18
	Engedély megtagadása	<u>1</u>
	kartell mentesítésre	1
	Eljárás megszüntetése	<u>19</u>
	a kérelem visszavonása miatt	9
	nem engedélyköteles fúzió miatt	7
	nem engedélyköteles kartell miatt	1
	jogsértés hiányában (hivatali eljárásban)	2
	Kérelem elutasítás	<u>81</u>
	Vtv. I. fejezetébe tartozás vélelme miatt	15
	hatáskörhiány miatt	4
	jogsértés hiánya, illetve megalapozatlanság miatt	55
	egyéb okból	7
f)	A szakértői határozattal lezárt ügyek	<u>83</u>
	Ebből:	
	a kérelem visszavonása miatt	37
	a hiánypótlás elmulasztása miatt	45
	egyéb ok miatt	1

g) Marasztaló versenytanácsi határozatok

A generálklauzula alapján jogsértőnek minősített piaci magatartások			
A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám)* (alatta: megjelenés)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozó neve	A kiszabott bírság összege (eFt)
1995. évről áthúzódó ügyek			
234. Nem szabványos termék engedély nélküli forgalmazása (Vf.É. 6/1996.)	3. § (2)	Kakukkhegyi Termelő és Szolgáltató Kft.	200 nem jogerős
1996-ban indult ügyek			
39. Ügyvédi, jogtanácsosi tevékenység jogosulatlan végzése (Vf.É. 7-8/1996.)	3. §	KPMG Hungária Kft.	5.000 nem jogerős
70. Fogyasztók törvényes érdekeit sértő egyéb tisztességtelen magatartás (Vf.É. 10/1996.)	3. §	Computer-Service Számítástechnikai Kft.	100 nem jogerős
78. Kelendőség fokozási célzat nélküli fogyasztómeztévesztés (Vf.É. 10/1996.)	3. § (2)	Kékkúti Ásványvíz Rt.	100 jogerős
Összesen: 4 határozat		Bírság:	5.400
A fogyasztók meztévesztése tilalmába ütköző magatartások			
1995. évről áthúzódó ügyek			
152. Motorkerékpár akkumulátor meztévesztő forgalmazása (Vf.É. 3/1996.)	11. §(2) a)	HUNISA-2000 Kft.	100 jogerős
160. Szennyvíztisztítóberendezés és meztévesztő forgalmazása (Vf.É. 3/1996.)	11. § (2) a) c)	Háziforrás Plusz Kft.	100 nem jogerős

* A megadott Vj-szám alatt a teljes határozat megjelent a jelzett Versenyfelügyeleti Értesítőben (rövidítés: Vf.É)

173. Megtévesztésre alkalmas lakásépítési konstrukció (Vf.É. 6/1996.)	11. § (2) a)	Pusztadomb-BIC-HÁÉV Lakásalap Rt.	2.000 jogerős
176. Megtévesztésre alkalmas csomagküldő szolgáltatás (Vf.É. 3/1996.)	11. § (2) a) c)	Bakker Holland Kft.	1.000 jogerős

A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám) (alatta: megjelenés)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozó neve	A kiszabott bírság összege (eFt)
199. Megtévesztésre alkalmas nem kellő választékú lakossági betét reklámozása (Vf.É. 3/1996.)	11. § (2) e)	EURÓPA Kereskedelmi Bank Rt.	100 jogerős
215. Megtévesztésre alkalmas hirdetés (Vf.É. 5/1996.)	11. § (2) a)	Közlönykiadó és Terjesztő Kft. Hírtőzsde Kft.	100 nem jogerős
220. Megtévesztésre alkalmas reklám (Vf.É. 3/1996.)	11. § (2) a)	SCHIEDEL Kéménygyár Kft.	100 nem jogerős
233. Megtévesztésre alkalmas hirdetés (Vf.É. 4/1996.)	11. § (1)	Sasform Kft.	100 nem jogerős
245. Megtévesztésre alkalmas reklám, felsőfokú jelzőhasználattal (Vf.É. 7-8/1996.)	11. § (1)	Fotex Records Kft. Fotex Rt.	500 nem jogerős
247. Megtévesztésre alkalmas üdülőhasználati jog értékesítése (Vf.É. 10/1996.)	11. § (2) a)	Proronta Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Marketon Kereskedelmi és Marketing Kft.	1.000 nem jogerős
249. Megtévesztésre alkalmas számítógépes adatbank ajánlat (Vf.É. 5/1996.)	11. § (2) a)	JOBBER Kft. Balogh János	50 50 jogerős
1996-ban indult ügyek			

7.	Megtévesztésre alkalmas szennyvíztisztító berendezés forgalmazása (Vf.É. 5/1996.)	11. § (2) a) c)	Háziforrás Kft Háziforrás/USA Kft.	200 nem jogerős
8.	Megtévesztésre alkalmas nyereményjátékok (Vf.É. 7-8/1996.)	11. § (1)	Top Trading Hungary Kft. Euro-Direct Service Kft.	10.000 nem jogerős
10.	Megtévesztésre alkalmas nyereményjátékok (Vf.É.10/1996.)	11. § (1)	Top-Trading Hungary Kft.	5.000 nem jogerős
14.	Megtévesztésre alkalmas televízió készülékkel kapcsolatos reklám (Vf.É. 5/1996.)	11. § (2) a)	Samsung Rt.	5.000 nem jogerős
A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám) (alatta: megjelenés)		A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozó neve	A kiszabott bírság összege (eFt)
21.	Fogyasztók megtévesztésére alkalmas rendelkezésre nem álló faház reklámozása (Vf.É. 6/1996.)	11. § (2) e)	SZKM Építőanyagkereskedelmi Gmk.	1 jogerős
60.	Megtévesztésre alkalmas gyermekfotó pályázat (Vf.É. 4/1997.)	11. § (1)	Sooter's Holywood Foto Kft.	35 nem jogerős
68.	Megtévesztésre alkalmas, valóságtól eltérő tájékoztatás nőnap virágvásárról (Vf.É. 9/1996.)	11. § (2) a)	Mecseki Marantha Kft.	100 nem jogerős
85.	Megtévesztésre alkalmas üvegyapot hőszigetelő anyagok reklámozása (Vf.É. 9/1996.)	11. § (2) a) d)	Salgótarjáni Üvegyapot Rt.	1.000 jogerős
86.	Megtévesztésre alkalmas egységár tájékoztató érprotézisről (Vf.É. 11/1996.)	11. § (2) a)	Vario-Med Bt.	200 nem jogerős

102. Megtévesztő reklám felsőfokú jelzőhasználattal (Vf.É. 10/1996.)	11. §. (2) a)	Azúr Kereskedelmi Rt.	3.000 nem jogerős
114. Megtévesztésre alkalmas hirdetés (Vf.É.12/1996.)	11.§ (2) a) b)	Masterschool Kft.	200 nem jogerős
125. Megtévesztésre alkalmas hirdetés (Vf.É. 1-2/1997.)	11. § (2) a)	Magyar Hírlap Rt.	200 nem jogerős
142. Rendelkezésre nem álló áru reklámozása (Vf.É. 1-2/1997.)	11. § (2) e)	EMJ Számítástechnikai, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	100 jogerős
150. Megtévesztésre alkalmas nyereményjáték (Vf.É. 1-2/1997.)	11. § (1)	Coca-Cola Amatil Hungary Kft.	5.000 jogerős
176. Megtévesztésre alkalmas nyereményjáték (Vf.É. 1-2/1997.)	11. § (1)	Royal Ambassador Kft.	5.000 nem jogerős
Összesen: 26 határozat		Bírság:	40.236

A versenykorlátozás tilalmába ütköző magatartások			
A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám) (alatta: megjelenés)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozók neve	A kiszabott bírság összege (eFt)
1996-ban indult ügyek			
133. Továbbeladási ár megkötése, ami egyúttal horizontálisan is korlátozza az árversenyt (Vf.É. 12/1996.)	14.§ (3) 14.§ (1)	Budapesti Sört Értékesítő Kft. 23 továbbeladó (23x1000 Ft)	500 23 jogerős
134. Továbbeladási ár megkötése, ami egyúttal horizontálisan is korlátozza az árversenyt (Vf.É. 12/1996.)	14. § (3) 14. § (1)	Észak-Dunántúli Sört Értékesítő Kft, Veszprém 52 továbbeladó (52x1000 Ft)	500 52 jogerős
136. Továbbeladási ár megkötése, ami egyúttal horizontálisan is korlátozza az árversenyt (Vf.É. 12/1996.)	14.§ (3) 14.§ (1)	Brau Union Hungária 21 továbbeladó (21x1000 Ft)	500 21 jogerős
137. Továbbeladási ár megkötése, ami egyúttal horizontálisan is korlátozza az árversenyt (Vf.É. 12/1996.)	14.§ (3) 14.§ (1)	Kelet-Magyarországi Sört Értékesítő Kft. Békéscsaba, 71 továbbeladó (71x1000 Ft)	500 71 jogerős
139. Továbbeladási ár megkötése, ami egyúttal horizontálisan is korlátozza az árversenyt (Vf.É. 12/1996.)	14.§ (3) 14.§ (1)	Észak-Magyarországi Sört Értékesítő Kft, Miskolc, 32 továbbeladó (32x1000 Ft)	500 32 jogerős
140. Továbbeladási ár megkötése, ami egyúttal horizontálisan is korlátozza az árversenyt (Vf.É. 12/1996.)	14.§ (3) 14.§ (1)	Dél-Magyarországi Sört Értékesítő Kft, Szeged, 41 továbbeladó (41x1000 Ft)	500 41 jogerős
Összesen: 6 határozat		Bírság:	3.240

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmába ütköző magatartások			
A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám) (alatta: megjelenés)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozók neve	A kiszabott bírság összege (eFt)
1995. évről áthúzódó ügyek			
165. Fogyasztó számára hátrányos általános szerződési feltételek elfogadásának kikényszerítése (Vf.É. 5/1996.)	20. § a)	Kábeltel Budapest Kft.	2.000 nem jogerős
1996-ban indult ügyek			
12. Kezelési költség egyoldalú, visszamenőleges hatályú emelése a lakáscélú hiteleknel (Vf.É. 6/1996.)	20. § a)	OTP Rt.	3.000 nem jogerős
40. Indokoltnál gyakoribb szolgáltatás nyújtása, ezzel együtt magasabb szolgáltatási díj felszámítása (Vf.É. 7-8/1996.)	20. § a)	Fővárosi Közterület-Fenntartó Vállalat	7 nem jogerős
63. Lakáscélú hitelezésben a kamat és kezelési költség változtatásával egyoldalú szerződésmódosítás kikötése, és olyan látszat keltése, hogy a saját biztosítóval kötendő szerződés a feltétele a hitelszerződés megkötésének (Vf.É. 9/1996.)	20. § a)	OTP Rt.	50.000 nem jogerős
79. Lakáscélú támogatás igénybeviteléhez szükséges együttműködési megállapodás megkötésétől való indokolatlan elzárkózás (Vf.É. 10/1996.)	20. § b)	OTP Rt.	1.000 nem jogerős

87. Lakáscélú hiteleknel az állami támogatás - hitel felvevő számára hátrányos - helytelen számítási módszere (Vf.É. 9/1996.)	20. § a)	OTP Rt.	5.000 nem jogerős
99. Szolgáltatási díj egyoldalú emelhetőségének kikötése (Vf.É. 11/1996.)	20. § a)	Kábeltel Budapest Kft.	500 nem jogerős
A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám) (alatta: megjelenés)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozók neve	A kiszabott bírság összege (eFt)
112. Szerződéskötés olyan feltételhez kötése, mely hátrányos a fogyasztóra, s egyúttal más vállalkozók piacra lépését akadályozza (Vf.É. 11/1996.)	20. § d) e)	Debreceni Vízmű Rt.	1.000 nem jogerős
Összesen: 8 határozat		Bírság:	62.507
Bíróságtól bírság kiszabására áttett ügy			
1996-ban áttett ügy			
80. Tisztességtelen üzleti tevékenység (Vf.É.4/1997.)	7. §	Focus Kft.	100 jogerős
Mindösszesen: 45 határozat		Bírság:	111.483

Az 1991-1996 évi versenyfelügyelet összefoglaló adatai

a) A versenytanácsi határozatok

Az ügy jellege	1991	1992	1993	1994	1995	1996	Összesen
Generálklauzula	11	24	35	23	24	21	138
ebből: marasztaló és tiltó	7	12	18	9	7	4	57
Fogyasztó megtévesztés	6	24	29	50	53	56	218
ebből: marasztaló és tiltó	6	19	14	29	24	26	118
Erőfölénnyel visszaélés	28	32	26	28	46	52	212
ebből: marasztaló és tiltó	12	11	7	6	8	8	52
Kartell	18*	3	3	1	1	7	33
ebből: marasztaló és tiltó	4	2	1	1	0	6	14
Kartell előzetes véleményezése	3	2	-	-	4	2	11
Fúzióengedélyezés	5	8	3	4	24	25	69
Áremelés előzetes bejelentése**	5	6	4	7	2	-	24
Egyéb	1	3	1	6	3	1	15
ebből: marasztaló és tiltó	1	1	-	3	3	1	9
Összesen	77	102	101	119	157	164	720
ebből: marasztaló és tiltó	30	45	40	48	42	45	250

* Megjegyzés: A Versenyhivatal 1991-ben 13 esetben indított kartellelles eljárás a törvény 65. §-a alapján, amely lehetővé tette a törvény hatályba lépése előtti kartellszerű szerződések rendkívüli és egyszeri vizsgálatát.

** Megjegyzés: Részbeni áremelés-tiltás, nem tekinthető marasztalásnak.

b) A kiszabott bírságok (ezer Ft-ban)

Az ügy jellege	1991	1992	1993	1994	1995	1996	összesen
Generálklauzula	205	18938	37980	10200	30300	5400	103023
Tisztességtelen verseny	10	700	-	450	7600	100	8860
Fogyasztók megtévesztése	6190	104985	163935	204465	530490	40236	1050301
Kartell	8680	2110	96000	388000	-	3240	498030
Erőfölénnyel való visszaélés	46659	3650	6250	24350	8900	62507	152316
Összesen	61744	130383	304165	627465	577290	111483	1812530
Egy ügyre vetítve	2129	2897	7604	13072	13745	2477	7250

c) Ügyszámok

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Versenyfelügyeleti eljárások	176	255	284	291	305	345
ebből: kérelemre indult	136	236	267	276	288	323
hivatalból indult	38	17	17	10	14	21
egyéb	2	2	-	5	3	1
Befejezett eljárások XII.31	144	223	245	230	250	250
Folyamatban lévő eljárások XII.31.	32	32	39	61	55	95

d) A versenytanácsi határozatok bírósági megtámadása

A határozat jellege	Határozatok száma		A felülvizsgálni kért határozatok aránya (%)
	Összes	Felülvizsgálni kért	
1. Marasztalás			
1991	30	11	36,7
1992	45	30	66,7
1993	40	33	82,5
1994	48	34	70,8
1995	42	25	59,5
1996	45	30	66,7
Összesen	250	163 ^{*/}	65,2
2. Elutasítás			
1991	13	6	46,2
1992	35	11	31,4
1993	42	10	23,8
1994	50	25	50,0
1995	76	22	28,9
1996	81	23	28,4
Összesen	295	97	32,9
3. Az engedély részbeni megtagadása			
1991	–	–	–
1992	1	–	–
1993	2	–	–
1994	4	1	25,0
1995	1	–	–
1996	1	–	–
Összesen	9	1	11,1
4. Együtt			
1991	43	17	39,5
1992	80	41	50,6
1993	82	43	51,2
1994	102	60	58,8
1995	119	47	39,5
1996	127	53	41,7
Összesen	556	261	46,9

^{*/} Megjegyzés: E határozatok közül hetet, kérelme részleges elutasítása miatt a kérelmező is megtámadott, kettőt pedig a marasztalt tudomásul vett (a bírságot megfizette), de a kérelmező megtámadott.

e) A felülvizsgálati keresetek állása a bíróságon

A megtámadott határozatok közül	1991	1992	1993	1994	1995	1996	összesen
1. Jogerősen befejezett	16	40	35	30	3	3	127
a) I. fokú (Fővárosi) Bíróságon	11	22	18	23	3	3	80
b) II. fokú (Legfelsőbb) Bíróságon	5	18	17	7	-	-	47
2. Nem jogerős I. fokú ítélet van	-	1	4	12	11	-	28
3. Folyamatban van az I. fokú bíróságon	1	-	4	18	33	50	106
Összesen	17	41	43	60	47	53	261

f) A bírósági felülvizsgálat eredményei

Elbírált felülvizsgálati kérelmek közül	Összesen	Ebből : megváltoztatva		
		a jogalap	a jogalap részben	a bírság összege
1. Jogerősen befejezve	127	6	1	26
a) I. fokon	81	0	0	13
b) II. fokon	46	6	1	13
2. Nem jogerős ítélet (I. fok)	27	2	1	4
Együtt (1+2)	154	8	2	30
(%)	(100)	(5)	(1)	(19)